مىللىتىمىز تۈرك، دىنىمىز ئىسلام، ۋەتىنىمىز شەرقىي تۈركىستان

شەرقىي تۈركىستان

ŞARKİ TÜRKİSTAN DOĞU TÜRKİSTAN

«ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان نەشرىيات مەركىزى» نەشر قىلدى

ئايلىق سىياسىي گېزىت

1995

۶ - ئاي

٥ - سان

شەرقىي تۈركىستان، تۈركىيە ۋە خىتاي

ئەركىن ئالپتېكىن

نۆۋەتتە، مۇھاجىرەتتىكى شەرقىي تۈركىستان مۇجاھىدلىرى لىدەرىمىز ئەيسا يۇسۇپ ئالپتېكىننىڭ رەھبەرلىكىدە، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ خىتاي تەرىپىدىن تارىخ سەھنىسىدىن يوق بوپ كېتىش تەھلىكىسىدە قالغانلىقىنى دۇنياغا ئاڭلىتىش يولىدا زور تىرىشچانلىق كۆرسەتمەكتە.

مۇھاجىرەتتىكى شەرقىي تۈركىستان مۇجاھىدلىرى «ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكى» (بۇندىن ۵ يىل بۇرۇن قۇرۇلغان)، «شەرقىي تۈركىستان، تىبەت، ئىچكى موڭغۇلىستان ئىتتىپاقى» (بۇندىن ئون يىل بۇرۇن قۇرۇلغان)، «بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىدا ۋەكىللىك بولمىغان مىللەتلەر تەشكىلاتى - ئۇ.ن.پ.ئو» (بۇندىن تۆت يىل بۇرۇن قۇرۇلغان) قاتارلىق تەشكىلات، جەمئىيەتلەرنى قۇرۇپ، مۇستەقىللىق كۈرىشىدە ناھايىتى چوڭ مۇۋەپپەقىيەتلەرگە ئېرىشتى.

داۋامى ۲ - بەتتە

قەھرىمان ماراش خەلقى ھەيران قالدى

داۋامى 3 - بەتتە

ئەيسا يۇسۇپ ئالپتېكىن خىتايغا قارشى نارازىلىق بىلدۈردى

ئۆز خەۋىرىمىز: شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ لىدەرى ئەيسا يۇسۇپ ئالپتېكىن خىتاينىڭ شەرقىي تۈركىستاندا ۶ - ئاينىڭ ۱ - كۈنى يەنە بىر قېتىم ئاتوم سىنىقى ئېلىپ بارغانلىقىغا قاتتىق نارازىلىق بىلدۈردى. ئۇ مۇنداق دېدى: «خىتاينىڭ ئارقا - ئارقىدىن ئېلىپ بارغان ئاتوم سىنىقى شەرقىي تۈركىستاننى ئاتوم ئىس - تۈتەكلىرى بىلەن چاڭ - توزانغا ئايلاندۇردى. ئۇيغۇر تۈركلىرى ئارىخىنىڭ ۋابا تەھلىكىسىدە ئىزىلىۋاتىدۇ. پۈتۈن دۇنيادىكى ئىنسان ھەقلىرى تەشكىلاتى، ئىنسان ھەقلىرى ھىمايىچىلىرى ئۇنىڭغا قارشى ئىنكاس كۆرسىتىشى كېرەك».

داۋامى ۶ - بەتتە

بېيجىڭ دالاي لامانى توزاققا چۈشۈرمەكچى

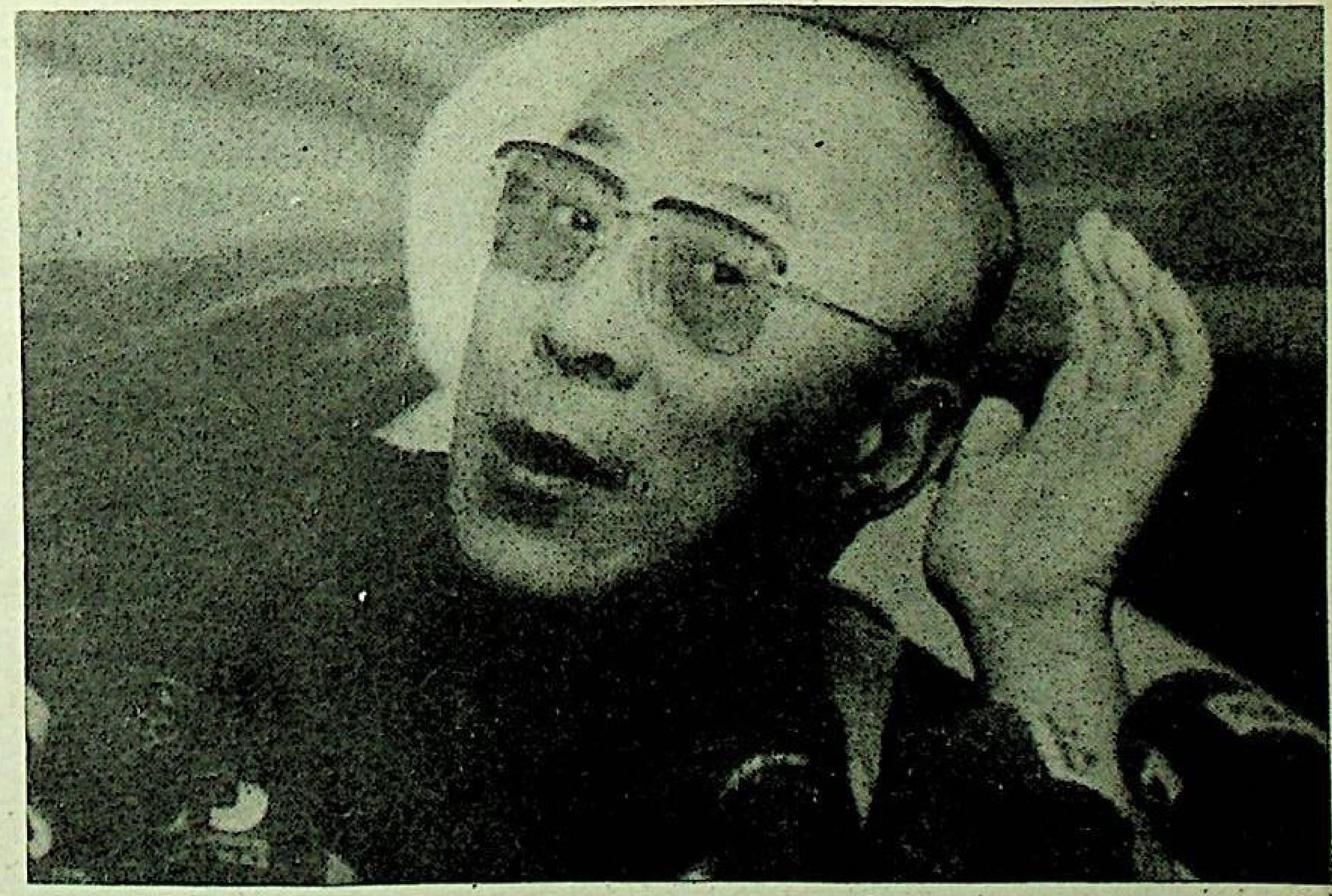

دالاي لاما خىتاينىڭ تەكلىۋىگە ھوشيارلىق بىلەن دىققەت قىلماقتا.

(ئەنگلىيە ئاخبارات ئاگېنتلىقىنىڭ 1995 - يىل 3 - ئاينىڭ 16 - كۈنىدىكى ماقالىسى). ماۋزۇسى: بېيجىڭ دائىرلىرى دالاي لامانى توزاققا چۈشۈرمەكچى

1959 - يىل 3 - ئايدا تىبەت خەلقى مۇستەقىللىق ئۈچۈن كوممۇنىست خىتاي ئىشغالىيەتچىلىرىگە قارشى ئومۇمىيۈزلۈك قوراللىق كۈرەش ئېلىپ بارغان ئىدى. ئەمما، خىتاي ئىشغالىيەتچىلىرى نەچچە ئون مىڭ تىبەت خەلقىنى ۋەھشىلەرچە قىرىپ تاشلىدى. قوزغىلاڭ مەغلۇپ بولغاندىن كېيىن، تىبەت خەلقىنىڭ دىنىي، سىياسىي لىدەرى دالاي لاما

خىتاي كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزى كومىتېت ئەزاسى، قىسمەن-لىك خىتاي قورچىقى خىتايغا ۋاكالىتەن دالاي لامانى بېيجىڭغا تەكلىپ قىلماقتا.

داۋامى 3 - بەتتە

شەرقىي تۈركىستان، تۈركىيە ۋە خىتاي

بېشى 1 - بەتتە

ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكى ماددىي، مەنىۋى قىيىنچىلىقلارغا قارىماي، ئىنگلىزچە، نېمىسچە، تۈركچە ۋە ئۇيغۇرچە قوش ئايلىق ژۇرنال چىقىرىپ، خەلقئارادىكى، غەربتىكى ئاخباراتچىلارنى، پەن - تەتقىقات ئالىملىرىنى شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئۆتمۈشى ۋە بۈگۈنى توغرىسىدا تارىخىي ۋە ئەمەلىي ماتېرىياللار بىلەن تەمىنلىدى. بۇنىڭ بىلەن خەلقئارادىكى نۇرغۇن تەشكىلات، جەمئىيەت ۋە پارلامېنت ئورگانلىرى يۈزلىگەن ئالدىن مەلۇماتلار بويىچە خەلقئارا يىغىنلاردا دوكلات بېرىپ، يىغىن ئەھلىرىگە شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ تارتىۋاتقان زۇلۇملىرىنى ئاڭلاتتى. ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكىنىڭ تەشەببۇسى بىلەن ئامېرىكا، ئەنگلىيە ۋە ئاۋستىرالىيە پارلامېنتى ئىنسان ھەقلىرى كومىتېتلىرى شەرقىي تۈركىستانغا ئىنسان ھەقلىرىنى تەكشۈرۈش ئۆمىكى ئەۋەتىپ، خەلقئارا جامائەتچىلىكنى ئۇنىڭ سىياسىي ۋەزىيىتىدىن خەۋەردار قىلدى.

1987 - يىل 5 - ئاينىڭ 20 - كۈنى ئامېرىكا پارلامېنتى ۋەكىللەر قۇرۇلتىيىنىڭ بىرىنچى ئومۇمىي يىغىنىدا، خىتاينىڭ شەرقىي تۈركىستان، تىبەت، ئىچكى موڭغۇلىستان خەلقىگە قاراتقان ئىنسان ھەقلىرى تاجاۋۇزچىلىقىغا قارشى كۈرەش ھەققىدە قارار ئالدى.

ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكىنىڭ رەھبەرلىرى بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى ئىنسان ھەقلىرى كومىتېتى ۋە ئۇنىڭغا قاراشلىق كومىتېتلارغا شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ئىنسان ھەقلىرى ھوقۇقى، ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلەش ھوقۇقىغا ئېرىشىش ئۈچۈن ئېلىپ بېرىۋاتقان ھەققانىي كۈرىشىگە ياردەم قىلىشىنى تەلەپ قىلدى.

بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى ئىنسان ھەقلىرى كومىتېتى 1994 - يىل 10 - ئايدا شەرقىي تۈركىستاندىكى قولغا ئېلىنغان سىياسىي جىنايەتچىلەرنى تەكشۈرۈش ئىشىنى باشلىۋەتتى. ئامېرىكىنىڭ «رانكورپراتسون»، گېرمانىيىنىڭ «ئىنستىتۇت فۇر ئاسىيان كوندا» ۋە گوللاندىيىنىڭ «ئىنتېرناتسىونال جەنتېر ئاسىيا» قاتارلىق تەتقىقات مەركەزلىرى شەرقىي تۈركىستاننىڭ ستراتېگىيىلىك ئورنى ۋە ئۇيغۇر تۈركلىرى تەتقىقات ئورۇنلىرىنى قۇردى.

1934 - يىلى قۇرۇلغان شەرقىي تۈركىستان، تىبەت، ئىچكى موڭغۇلىستان ئىتتىپاقى شەرقىي تۈركىستان داۋاسىنى خەلقئارا مەسىلىلەر قاتارىدىن ئورۇن ئالدۇرۇشتا ياخشى نەتىجىلەرگە ئېرىشتى. ئىتتىپاقنىڭ رەھبەرلىرى ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكى تەييارلىغان ماتېرىياللاردىن تولۇق پايدىلىنىپ، ئۆزلىرى تۇرغان مەملىكەتلەردە كۆپەيتىپ تارقىتىپ، دۆلەت، ھۆكۈمەت ئورگانلىرىغا سۇندى. ئۈچ تەرەپ ئىتتىپاقى ئىنسان ھەقلىرى كومىتېتى، مىللىي پارلامېنتى، خەلقئارا تەشكىلاتى ۋە جەمئىيەتلەر ئۆتكۈزگەن خەلقئارا ئاخباراتچىلار يىغىنلىرىدىن ئۈنۈملۈك پايدىلىنىپ، ئۈچ تەرەپ خەلقىنىڭ مۇستەقىللىق داۋاسى ھەققىدە، جۈملىدىن 1994 - يىل 10 - ئاينىڭ 19 - كۈنى 16 كىشى پالاتاسى قاتناشقان ئامېرىكا تاشقى ئىشلار يىغىنىغا قاتنىشىپ مەلۇمات بەردى. تىبەتلىكلەر بىر نەچچە خىل يېزىقتا نەشر قىلىۋاتقان 40 نەچچە تۈرلۈك گېزىت ژۇرناللىرىدا شەرقىي تۈركىستان خەۋەرلىرى، ژۇرنىلىنىڭ خەۋەرلىرىنى تەرجىمە قىلىپ باستى.

ئۈچ تەرەپ ئىتتىپاقى ئامېرىكا، ياۋروپا قاتارلىق مەملىكەتلەردە ۋەكىللەر قۇرۇلتىيى ئېچىپ، تەشكىللىك، پىلانلىق ۋە بىرلىككە كەلگەن يۆنىلىش بويىچە مۇجادىلە ئېلىپ بېرىشنى ئىلگىرى سۈردى. بۇلتۇر 10 - ئايدا نيۇ - يورك شەھىرىدە خەلقئارالىق چوڭ يىغىن ئۆتكۈزدى. شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ لىدېرى، ھارماس مۇجاھىد ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن، تىبەت خەلقىنىڭ سىياسىي، دىنىي لىدېرى دالاي لاما ئۈچ تەرەپ ئىتتىپاقىغا مەنىۋى جەھەتتىن رەھبەرلىك قىلىپ، خەلقىمىزگە كۈچ - قۇۋۋەت بەردى. دالاي لاما كۆرۈشكەنلا دۆلەت، ھۆكۈمەت رەھبەرلىرى، پارلامېنت ئەزالىرى، ئاممىۋى تەشكىلات رەھبەرلىرى ۋە ئاخباراتچىلارغا يالغۇز تىبەتتىنلا سۆز ئېچىپ قالماي شەرقىي تۈركىستان، ئىچكى موڭغۇلىستان خەلقىنىڭ ئەھۋالىدىن ئەتراپلىق مەلۇماتلارنى بەردى. ئۇ ئامېرىكا باشلىقى بىل كلىنتون بىلەن ئۆز ۋاقتىدا كۆرۈشۈپ، ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكى تەييارلىغان بېيجىڭ ھۆكۈمىتىنىڭ شەرقىي تۈركىستانغا خىتاي كۆچمەنلىرىنى يەرلەشتۈرۈش سىياسىتى، يەرلىك مىللەتلەرنى ئاسسىمىلاتسىيە قىلىپ يوقۇتۇش سىياسىتى پاجىئەلىرىنى ئاڭلىتىپ يازما مەلۇمات سۇندى.

ياۋروپادىكى شەرقىي تۈركىستان، تىبەت ۋە ئېستون ۋەكىللىرى گوللاندىيىنىڭ گاگا شەھىرىدە بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىدا ۋەكىلى بولمىغان مىللەتلەر تەشكىلاتى («ئۇ، ن، پ، ئو») نى قۇردى (1991 - يىل 2 - ئاي). بۇ تەشكىلات شەرقىي تۈركىستان مەسىلىسىنى خەلقئارا سىياسىي سەھنىگە رەسمىي شەكىلدە ئېلىپ چىقتى. «ئۇ، ن، پ، ئو» نىڭ كاپكاز، چاۋاش، ياقۇت، تاتار، قرىم تۈركلىرى، شىمالىي ئىراق تۈركلىرى، كۆك ئوغۇز، ئىنگۇش، سانجاق، كوسوۋا تۈركلىرى ۋە مۇسۇلمانلار بولۇپ 40 تىن كۆپ ئەزاسى بار. نۆۋەتتە بۇ ئەزالار 150 مىليوندىن كۆپ ئاممىغا ۋەكالەتلىك قىلىدۇ.

گاگا شەھىرىدە «ئۇ، ن، پ، ئو» نىڭ ئۈچ قەۋەتلىك بىر خىزمەت بىناسى بار، ئۇنىڭدا ھەر كۈنى 20 كىشى خىزمەت قىلىدۇ. خىزمەت بىناسى ئىچىدە باياناتچىلىق باشقارمىسى، ئاتاقلىق كىشىلەردىن تەشكىل تاپقان ھوقۇق كېڭەشمىسى، بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى مۇتەخەسسىسلىرى كېڭەشمىسى قاتارلىق ئورگانلار بولۇپ، ئۇلارنىڭ ۋاشىنگتون، تارتۇ، كوستارىكادا تەمسىلچىلىرى قويۇلغان. «ئۇ، ن، پ، ئو» ھەر ئىككى يىلدا بىر قېتىم ۋەكىللەر قۇرۇلتىيى، ھەر ئالتە ئايدا بىر قېتىم ئىجرائىيە ئويۇشمىسى ئومۇمىي يىغىنى ئۆتكۈزۈپ، دىپلوماتىيە، ئاخباراتچىلىق ۋە تىنچلىق قاتارلىق خەلقئارا مەسىلىلەردە ئەزالارنى ۋاقتىدا يېڭى مەلۇماتلار بىلەن تەمىنلەيدۇ. 1995 - يىل 1 - ئاينىڭ 20 - كۈنى گوللاندىيىنىڭ گاگا شەھىرىدە بىر ھەپتە داۋام قىلغان 4 - نۆۋەتلىك ئومۇمىي يىغىنىدا «ھەممە بىر ئۈچۈن، بىر ھەممە ئۈچۈن» دېگەن پرىنسىپقا ئۇيغۇن ھالدا خەلقئارادا بولىۋاتقان يېڭى مەسىلىلەرگە تونۇشنى بىرلىككە كەلتۈردى. ھەر قايسى مەملىكەتلەردىكى «ئۇ، ن، پ، ئو» ئەزالىرى ۋە تەمسىلچىلىرى ئۆز جايلىرىدا شەرقىي تۈركىستان داۋاسىنى ئاڭلىتىپ، ھۆكۈمەت ۋە تەشكىلاتلارنىڭ ھىمايىسىنى قولغا كەلتۈردى ۋە ياردىمىگە ئېرىشتى. «ئۇ، ن، پ، ئو» پۈتۈن پائالىيەتلىرىنى ئەزالىق بەدىلى (بىر ئەزانىڭ يىللىق ئۆتەيدىغان ئەزالىق بەدەل پۇلى 1000 ئامېرىكا دوللىرى) بىلەن ئېلىپ بېرىۋاتىدۇ.

نۆۋەتتە، غەرب دۆلەتلىرىنىڭ شەرقىي تۈركىستان داۋاسىغا قىلىۋاتقان ياردىمى ۋە خىتايلارنىڭ سىياسىي، ئىقتىسادىي، مەدەنىيەت، ئىجتىمائىي جەھەتلەردە بەرگەن يامان تەسىرى ئوتتۇرا ئاسىيادىكى تۈرك جۇمھۇرىيەتلىرىنىڭ تەدرىجى شەرقىي تۈركىستان داۋاسىغا ئارىلىشىشىغا سەۋەب بولدى. ئۇلار بۇ جۇمھۇرىيەتلەردىكى شەرقىي تۈركىستان ئۇيغۇرلىرىنىڭ نامايىش قىلىش، تەشكىل قۇرۇش، ئۇيۇشۇش ۋە خىتاي كونسۇلخانىلىرى ئالدىدا بايانات ئېلان قىلىش قاتارلىق مۇستەقىللىق ھەرىكەتلىرىگە يول قويۇپ، ئۇيغۇرلارنى قوللايدىغانلىقىنى بىلدۈردى.

غەرب دۆلەتلىرى ۋە خىتايدىن ئىبارەت ئاسيا ھەجىمىنىڭ نەپەس ئېلىشىنى ئاڭلاپ تۇرغان ئوتتۇرا ئاسيا تۈرك جۇمھۇرىيەتلىرىنىڭ شەرقىي تۈركىستان داۋاسىغا ئالاقە كۆرسىتىپ، يول قويۇۋاتقان بۈگۈنكى كۈندە، تۈركىيە جۇمھۇرىيىتىنىڭ تېخىچىلا ئۆزىنى چەتكە ئېلىشى شەرقىي تۈركىستان ئىچى ۋە سىرتىدىكى بارلىق ئۇيغۇرلارنىلا ئەمەس، بەلكى، ئىسلام دۆلەتلىرى بىلەن غەرب دۆلەتلىرىنىمۇ ھەيران قالدۇرۇۋاتىدۇ. مۇشۇ سەۋەبتىن جامائەت مۇنداق سوئاللارنى ئوتتۇرىغا قويىدى: «نېمە ئۈچۈن تۈركىيە، تارىخ سەھنىسىدىن يوق بوپ كېتىش تەھلىكىسىدە قالغان نەسلداشلىرىنىڭ مەسىلىسىنى مەزكۇر دۆلەتنىڭ خەلقئارا سىياسىي پروگراممىلىرىغا كىرگۈزمەيدۇ؛ تۈركىيە پارلامېنتى ئىنسان ھەقلىرى كومىتېتى شەرقىي تۈركىستانغا ئىنسان ھەقلىرىنى تەكشۈرۈش ئۆمىكى ئەۋەتمەيدۇ؟ نېمە ئۈچۈن تۈركىيە شەرقىي تۈركىستاننىڭ مۇستەقىللىق داۋاسىغا ياردەم قىلمايدۇ؟». خىتايپەرەسلەر بۇ سوئاللارغا جاۋاب بېرىشتىن قېيىنىلىۋاتىدۇ. ئامېرىكا رادىئو تەتقىقات ئىدارىسىنىڭ «تۈركىيە شەرققە قاراپ ئېچىۋېتىلمەكتە» دېگەن ماقالىسىدا مۇنداق دېگەن: «ئوتتۇرا ئاسياغا ئېچىۋېتىلمەكتە بولغان تۈركىيە، ئۇزۇن يىللاردىن بۇيان خىتاينىڭ ئاسارىتىدە قالغان شەرقىي تۈركىستان مەسىلىسى بىلەن ئارىلىشىشقا مەجبۇرى بولىدۇ. بېيجىڭ ھۆكۈمىتى شەرقىي تۈركىستانغا خىتاي كۆچمەنلىرىنى توختىماي يەرلەشتۈرۈش ئارقىلىق ئۇيغۇر خەلقىنى تامامەن خىتايلاشتۇرۇش ئۈچۈن تىرىشماقتا، تۈركىيە بۇ مەسىلىگە ئارىلىشىپ پوزىتسىيە بىلدۈرسە بېيجىڭ بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىگە تەسىر يېتىدۇ دەپ ئەندىشە قىلىۋاتىدۇ، بۇ ئەندىشىنى ئۇزاق ۋاقىت ساقلاپ قالالمايدۇ.»

داۋامى 5 - بەتتە

ئامېرىكا خىتايدىكى ئىنسان ھەقلىرىگە دىققەت قىلىدۇ

(تۈركىيە «ئوتتۇرا شەرق» گېزىتىنىڭ 1995 - يىل 4 - ئاينىڭ 13 - كۈنىدىكى خەۋىرى). ئامېرىكا، خىتاي بىلەن بولغان سودا مۇناسىۋىتىدىن ئەندىشە قىلىسىمۇ، لېكىن يەنىلا خىتايدىكى سودا بازىرىنى كېڭەيتىشكە تىرىشماقتا. ئامېرىكا خەلقئارا سودا مىنىستىرىنىڭ مۇخبىرلارغا قىلغان «دۇنيا ئىگىلىكىدە خىتاي» ماۋزۇلۇق دوكلاتىدا مۇنداق دېگەن: «خىتايدىكى ئىنسان ھەقلىرى مەسىلىسى، ئامېرىكا بىلەن خىتاي ئوتتۇرىسىدىكى سودا ئىشلىرىنىڭ راۋاجلىنىشى، خىتاينىڭ خەلقئارا سودا تەشكىلاتىغا كىرىشىدە، تەسىر كۆرسىتىدىغان ئەڭ مۇھىم مەسىلە». ئۇ مۇنداق ئەسكەرتتى: «ئامېرىكا ئىككى تەرەپ مۇناسىۋىتىدە، خىتايدىكى ئىنسان ھەقلىرىگە ئالاھىدە دىققەت قىلىدۇ».

بېيجىڭ دالاي لامانى تۇزاققا

چۈشەرمەكچى

بېشى 1 - بەتتە

ھىندىستانغا كېلىپ، تىبەتنىڭ مۇستەقىللىقى ۋە خەلقىنىڭ ئازادلىقى ئۈچۈن كۈرەشنى توختاتمىدى.

دالاي لاما خەلقئارادا ئېلىپ بارغان ھەققانىي كۈرەشى ئارقىلىق ئۆز ئىناۋىتىنى يۇقىرى كۆتەردى. نۇرغۇن دۆلەت، ھۆكۈمەتلەرنىڭ، خەلقئارا تەشكىلاتلارنىڭ، نوپۇزلۇق دىنىي كىشىلەرنىڭ، سىياسىي جەمئىيەت ۋە گورۇھلارنىڭ قوللاپ - قۇۋۋەتلىشىگە جۈملىدىن تىنچلىق نوبېل مۇكاپاتىغا ئېرىشتى. ئۇ 36 يىلدىن بۇيان سەرگەردانلىق ھاياتىنى داۋاملاشتۇرۇپ، مۇستەقىللىق ھەرىكىتىدىن پەقەتلا ۋاز كەچمىدى.

يېقىن ۋەزىيەتتە، بېيجىڭدا ئىزلىرىنىڭ دالاي لاما بىلەن «سۆھبەت» قىلىش تەكلىۋىنى ئوتتۇرىغا قويۇشى، ئۇنى تۇزاققا چۈشۈرۈش ئۈچۈن پىلانلانغان ئويۇندىن باشقا نەرسە بولمىسا كېرەك.

بېيجىڭ مەركىزى ھۆكۈمىتى دالاي لاما بىلەن سۆھبەتلىشىشنىڭ شەرتىنى مۇنداق دەپ ئوتتۇرىغا قويدى: «بىزنىڭ تۈپ پرىنسىپىمىز - شىزاڭ جۇڭگونىڭ ئايرىلماس بىر قىسمى. بۇ تۈپ مەسىلىدە سودىلىشىشقا بولمايدۇ،» ھەمدە دالاي لامانىڭ بۇ ئالدىنقى شەرت ئاساسىدا سۆھبەتلىشىشكە ماقۇل بولۇشىنى ئەسكەرتتى.

بېيجىڭ ھۆكۈمىتىنىڭ دالاي لامانى بېيجىڭدا سۆھبەتلىشىشكە تەكلىپ قىلىشى، ئۆز ئۆزىدىن مەلۇمكى، ئۇنى تىبەتنى مۇستەقىل قىلىش نىيىتىدىن ۋاز كەچتۈرۈپ، تىبەتتە ئاۋامنى ئىگىسىز قىلىپ، دالاي لامانىڭ 36 يىلدىن بېرى كۆرسەتكەن ۋەتەنپەرۋەرلىكى، ئىنسانپەرۋەرلىكى ۋە تىنچلىقپەرۋەرلىكىنى يوققا چىقىرىپ، خەلقئارادىكى سىياسىي ئورنىدىن ئاغدۇرۇپ تاشلاشتىن ئىبارەت. شۇڭا، خىتاي ھۆكۈمىتى بۇ مەقسەتكە يېتىش ئۈچۈن دالاي لاما بىلەن ئۇچرىشىپ سۆھبەت ئۆتكۈزۈشنى سەۋرچانلىق بىلەن كۈتمەكتە.

قەھرىمان ماراش خەلقى

ھەيران قالدى

بېشى 1 - بەتتە

ئۆز خەۋىرىمىز: 5 - ئاينىڭ 25 - كۈنى شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ لىدەرى، ھارماس مۇجاھىد ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن تۈرك ئوجاقلىرى (تۈرك ئائىلىسى) شىركىتى قەھرىمان ماراش شۆبىسىنىڭ تەكلىۋىگە بىنائەن قەھرىمان ماراشقا باردى. ئىستانبۇلدىن گېزىتىمىز ساھىبى ئارسلان ئالپتېكىن، باش مۇھەررىر شاخەلىل بوزقورت (كۆك بۆرى)، ۋەتەنپەرۋەر مۇجاھىد ئىسمايىل ھاجى، بارات ھاجى، قەيسەرى شەھىرىدىن شەرقىي تۈركىستان مەدەنىيەت بىرلەشمىسىنىڭ باشلىقى مۇھەممەت جان تۈرك، ماناۋىن باشلىقى خەيرۇللا تۇم تۈرك، مۇجاھىد قۇلاخمەت جان تۈرك ۋە تۈركىيەدە ئوقۇۋاتقان شەرقىي تۈركىستان ئوقۇغۇچىلار ئويۇشمىسى ئەزالىرىدىن دىلشات سايرامى، ئابدىرىشىت، ئوقۇغۇچىلاردىن شاۋكەت، ياسىن، ئىدۇقۇت، ھاشىم، رىشات، ئەلى قاتارلىق مۇجاھىدلار ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن بىلەن قەھرىمان ماراشتا بىرگە بولدى.

ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرىنى ئالدى بىلەن قەھرىمان ماراش ۋىلايىتىنىڭ ۋالىسى ئارسلان بەگ ئەپەندى قەھرىمان ماراش خەلقىگە ۋاكالىتەن قوبۇل قىلدى. ئۇ ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىننىڭ كونا دوستلىرىدىن بولۇپ، ئەيسا ئەپەندى بىلەن بىرگە بولغانلىقىدىن ناھايىتى خۇشال بولدى ھەمدە مۇنداق دېدى: «ئەيسا ئەپەندى يالغۇز شەرقىي تۈركىستان داۋاسىنىڭ بۈيۈك يېتەكچىسى بولۇپ قالماستىن ئەينى ۋاقىتتا پۈتۈن تۈركلۈك دۇنيا مۇجاھىدلىرىنىڭ يېتەكچىسى. شەخسەن مەن بۈيۈك لىدەرىمىزنىڭ تەربىيىسىدە يېتىشىپ چىققان. ئەيسا ئەپەندى پۈتۈن ئۆمرىنى تۈركلۈك ۋە شەرقىي تۈركىستان مۇستەقىللىقىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش ئۈچۈن مۇجادىلە قىلىش بىلەن ئۆتكۈزدى. بۇ جەرياندا نۇرغۇن پايدىلىق ئىشلارنى قىلدى. مەن ئىشىنىمەنكى، لىدەرىمىز ئەيسا ئەپەندىنىڭ كۆرسەتكەن تۆھپىلىرى شەرقىي تۈركىستاننىڭ مۇستەقىللىقى بىلەن جاۋاپلىنىدۇ، مەن قەھرىمان ماراش خەلقىگە ۋاكالىتەن شەرقىي تۈركىستان تۈركلىرىدىن سەمىمىي ھال سورايمەن».

شۇكۈنى كەچ سائەت 8 دە تۈرك ئوجاقلىرى قەھرىمان ماراش شۆبىسى شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ لىدەرى، تۈركلۈك مۇجاھىد ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن شەرىپىگە زىياپەت بەردى. زىياپەتكە قەھرىمان ماراشنىڭ ئىدارە، جەمئىيەت باشلىقلىرى، ئەيسا ئەپەندىنىڭ كونا دوستلىرى ۋە بىر قىسىم ئامما بولۇپ 400 گە يېقىن كىشى قاتناشتى. زىياپەتتە ئەيسا ئەپەندى سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى: «مەن 1972 - يىلى بۇ قەدىمىي شەھەرگە بىرىنچى قېتىم كەلدىم. 20 نەچچە يىلدىن كېيىن يەنە بىر قېتىم قەھرىمان ماراش خەلقى بىلەن كۆرۈشۈش پۇرسىتىگە ئېرىشتىم. ھەر قېتىملىق كۆرۈشۈشتە قەھرىمان ماراش خەلقى ناھايىتى يېقىنلىق كۆرسەتتى. شەرقىي تۈركىستان داۋاسىغا ئالاھىدە كۆڭۈل بۆلۈپ ھىمداشلىق قىلىۋاتىدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن مەن شەرقىي تۈركىستان خەلقى نامىدىن سىلەرگە رەھمەت ئېيتىمەن. ئەزىز قېرىنداشلىرىم، تۈركلەرنىڭ ئاتايۇرتى بولغان شەرقىي تۈركىستان خىتاي ئىشغالىيىتىدە 45 يىل قاراڭغۇ كۈلپەتلەرنى باشتىن كەچۈرۋاتىدۇ. ھېچ بىر مىللەت كۆرمىگەن زۇلۇم، ئىشكەنجىلەرنى شەرقىي تۈركىستان ئۇيغۇر تۈركلىرى كۆرۋاتىدۇ. خىتاي فاشىستلىرى تېخى بىر نەچچە كۈن ئىلگىرى شەرقىي تۈركىستاننىڭ لوپنۇر رايونىدا يەنە بىر قېتىم (42 قېتىم) ئاتوم سىنىقى ئېلىپ باردى. بۇ ئادەم قېلىپىدىن تامامەن چىقىپ كەتكەنلىك. بۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، پۈتۈن دۇنيا تۈركلىرىنىڭ جۈملىدىن تۈركىيە تۈركلىرىنىڭ شۇنداقلا ئىنسانىيلىق ئالىمىنىڭ شەرقىي تۈركىستان داۋاسىغا يېقىندىن ياردەم قىلىپ ساھىب چىقىشىنى ئۈمىد قىلىمەن. بۇندىن ئىلگىرىكى ۋە بۇندىن كېيىنكى تارىخنىڭ تەرەققىياتىدا شەرقىي تۈركىستان مەڭگۈ مەۋجۇتتۇر». 90 ياشقا كىرگەن ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ئۆرە تۇرۇپ داۋام قىلغان بىر سائەتلىك سۆزىدىن كېيىن، پۈتۈن زالدىكىلەر ئورۇن - ئورنىدىن چاۋاك چېلىپ قىزغىن ئالقىشلىدى ھەمدە ھەيرانلىق بىلەن ئاپىرىن دېيىشتى. ئۇنىڭ كېيىن سۆزگە چىققان تۈرك ئوجاقلىرى قەھرىمان ماراش شۆبە باشلىقى خاقان پاكوي چوڭقۇر تەسىرلەنگەن ھالدا مۇنداق دېدى: «بۈگۈن ئۇلۇق بۈيۈكىمىز ۋە لىدەرىمىز ھارماس مۇجاھىد ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن 1000 كىلومېتىردىن ئارتۇق يولنى بېسىپ، دەم ئالماستىن بىزگە قىممەتلىك يوليورۇقلارنى بەردى. بۇ ھەممىمىزنى قاتتىق تەسىرلەندۈردى. مەن تۈركىيە بايرىقى بىلەن شەرقىي تۈركىستان بايرىقىنىڭ قەھرىمان ماراشتا بىرگە جەۋلان بولغانلىقىدىن ئۆزەمنى كۆپ بەختلىك ھېس قىلدىم. شۇنىڭغا ئىشىنىمەنكى، ئاي يۇلتۇزلۇق كۆك بايراق يېقىن كەلگۈسىدە شەرقىي تۈركىستان ئاسمىنىدا جەۋلان بولىدۇ. ھەممىمىزگە ۋاكالىتەن لىدەرىمىز ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىنگە ئۇزۇن ئۆمۈر تىلەيمەن».

5 - ئاينىڭ 26 - كۈنى قەھرىمان ماراش سۈتچۈ ئىمام ئۇنىۋېرسىتېت مۇدىرى پروفېسسور ئوسمان تېكىنئەل ئەيسا ئەپەندىنى ئۇنىۋېرسىتېت ئوقۇغۇچىلىرىغا دوكلات بېرىشكە تەكلىپ قىلدى ھەمدە مۇنداق دېدى: «بۈگۈن ئۇلۇغ ئۇستازىمىز ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن قەھرىمان ماراش خەلقىگە شەرەپ ئەكەلدى. مەن قەھرىمان ماراشتىكى پۈتۈن زىيالىلار نامىدىن ئەيسا ئەپەندىگە رەھمەت ئېيتىمەن. شۇنداقلا بىزنىڭ ئىچىمىزدىن تۈركلۈك جۈملىدىن شەرقىي تۈركىستان توغرىسىدىكى بىلىملەرنى تىرىشىپ ئىگىلەيدىغان، تەتقىقات بىلەن شۇغۇللىنىدىغان بىر تۈركولوگ ئەۋلادلارنىڭ يېتىشىپ چىقىپ، بۈيۈكلىرىمىزنى خاتىرجەم قىلىشىمىز كېرەك، ئەلۋەتتە».

ئەيسا ئەپەندى ئوقۇغۇچىلارغا بەرگەن دوكلاتىدا مۇنداق دېدى: «تۈركلۈك دۇنياسىنىڭ بىرلىك، ئىتتىپاقلىقىنى كۈچەيتىپ، خەلقئارادا مۇستەھكەم بىر كۈچ ھالىغا كېلىشتە ئوقۇۋاتقان ياشلارنىڭ ئوينايدىغان رولى ئىنتايىن مۇھىم. مەن تۈركىيەدىكى بارلىق ياشلارنىڭ 21 - تۈرك ئەسىرى ئۈچۈن تىرىشىپ بىلىم ئېلىپ، ئۆزىنى يارالىق ئەۋلادلاردىن قىلىپ يېتىشتۈرۈپ چىقىشىنى ئۈمىد قىلىمەن».

شۇكۈنى كەچتە، قەھرىمان ماراشقا كېلىپ يەرلەشكەن دوختۇر تۇرغۇنجان مېھمانلارنىڭ ھۆرمىتىگە قۇربانلىق قىلىپ زىياپەت بەردى!

خىتاينىڭ باشقا مىللەتلەرنى يوق قىلىشتىكى يېڭى ئۇسۇلى

(تۈركىيە ئوتتۇرا شەرق» گېزىتىنىڭ 1995 - يىل 4 - ئاينىڭ 14 - كۈنىدىكى خەۋىرى) يېقىندا خىتاينىڭ يۈننەن ئۆلكىسى كۈنمىڭ شەھىرىدە زەھەرلىك چېكىملىك بىلەن ھەپىلەشكەن سودىگەرلەرنىڭ قولىدا 12808 كىلوگرام خروئىننىڭ بارلىقى بايقالغان.

زەھەرلىك چېكىملىك ئۆزمۇلۇكلىرىنى ئۆستۈرىدىغان بىرما، لائوس ۋە تايلاندقا چېگرىداش بولغان «ئالتۇن ئۈچ بۇلۇڭ» نىڭ زەھەرلىك ھوشسىزلاندۇرغۇچى بۇيۇملىرى يېقىندىن بۇيان خىتاي چېگرىسىدىن بىمالال ئۆتىدىغان بولدى. زەھەرلىك چېكىملىك سېتىش ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللىنىدىغانلارنىڭ سانى كۆپىيىشكە باشلىدى.

يوقىرىقى ئەھۋاللارغا خىتاينىڭ ھۆكۈمەت، ئارمىيە، ساقچى ئورۇنلىرى يۇمشاق قوللۇق قىلىپ، زەھەرلىك چېكىملىك ھەرىكەتلىرىنى كۆرمەسكە سېلىپ، مۇستەملىكە رايونلىرىغا كېڭىيىشىگە يول ئېچىپ بېرىۋاتىدۇ. ھەمدە يەرلىك مىللەتلەرنى يوقىتىش، نەسلىنى قۇرۇتۇشتا پايدىلىنىدىغان يېڭى بىر ئۇسۇل قىلماقتا. جۈملىدىن، شەرقىي تۈركىستاندىكى نەچچە مىڭ ئۇيغۇر ياشلىرىنى ئەمگەك قىلىش ئىقتىدارىدىن، تۇرمۇش كەچۈرۈش ئىقتىدارىدىن ۋە ھاياتىدىن مەھرۇم قىلدى. دۇنيادىكى ھەرقايسى ئەللەر خىتاينىڭ «قان چىقارماي جان ئالىدىغان» بۇ ئۇسۇلغا دىققەت - ئېتىبارىنى بېرىشى كېرەك، ئەلۋەتتە.

ئەيسا يۈسۈپ ئالپ تېكىن خىتايغا قارشى نارازىلىق بىلدۈردى

بېشى 1 - بەتتە

ئەيسا يۈسۈپ ئالپ تېكىن ئاتوم سىنىقىنىڭ شەرقىي تۈركىستان خەلقىگە كەلتۈرۈۋاتقان پاجىئەلىرى توغرىسىدا توختۇلۇپ مۇنداق دېدى: «خىتاي 35 مىليون تۈرك يۇرتى بولغان شەرقىي تۈركىستاندا 1964 - يىلدىن بۇيان 42 قېتىم ئاتوم سىنىقى ئېلىپ باردى، بۇ شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئېكولوگىيىلىك مۇھىتىنىڭ ئېغىر دەرىجىدە يامانلىشىپ كېتىشىنى كەلتۈرۈپ چىقاردى. كەڭ تەبىئەت ھالاك بولۇۋاتىدۇ، ھاۋا بۇلغىنىۋاتىدۇ. ئۇنىڭ تەسىرىدە ئىنسانلارنىڭ ئالاھىدە يۈزدە ئوندىن كۆپرەكى راك كېسىلىگە گىرىپتار بولماقتا. 1964 - يىلدىن بۈگۈنگىچە ئاتوم رادىئاكسىيونىنىڭ تەسىرىدىن ئۆلۈپ كەتكەن ئادەملەرنىڭ سانى 210 مىڭدىن ئېشىپ كەتتى. نۆۋەتتە لوپنۇر ئەتراپىدىكى ئۇيغۇر بالىلىرىنىڭ مېيىپ تۇغۇلۇش نىسبىتى كىشىنى قاتتىق ئېچىندۇرىدۇ. قولى يوق، پۇتى يوق، ئىككى باشلىق، بۆرەكسىمان، بېشى يوق، مۆڭ ۋە پالاچ تۇغۇلغان بوۋاقلار، ئىنسانلارنى بېھۇش ئىقتىدارىدىن ئاجىزلىشىپ كېتىۋاتقان خاراب مۇھىتقا دۇچ كېلىۋاتىدۇ......».

ئەيسا يۈسۈپ ئالپ تېكىن دۇنيا 21 - ئەسىرگە قەدەم قويغان بۈگۈنكى كۈندە، خىتاي زوراۋانلىرىنىڭ مۇستەملىكە خەلق تېررورىستۇر سىياسىدە ئاتوم سىنىقى ئېلىپ بېرىشىنى توختاتمىغانلىقى، «ئىنسان قېلىپىدىن چىقىپ كەتكەنلىك» دېدى.

خىتايدا ئىستىنىڭ قالايمىقانچىلىقى

(ئامېرىكا «خارالد ترىبۇنە» گېزىتىنىڭ 1995 - يىل 2 - ئاينىڭ 22 - كۈنىدىكى ماقالىسى)، ماۋزۇسى: «خىتايدا ئىستىنىڭ قالايمىقانچىلىقى» (ئاپتورى: دوكتور دروگلادنەي).

خىتايلار «جۇڭگودا 56 ئازسانلىق مىللەت بار» دەپ ئېيتىدۇ. ئەمما، ئۇلارنىڭ كۆپىنچىسى چېگرا بويلىرىدا ياشايدۇ. شەرقىي تۈركىستانلىقلار، تىبەتلىكلەر، ئىچكى موڭغۇلىستانلىقلار مۇستەقىللىق داۋاسىنى قىلىۋاتىدۇ. جۇاڭزۇ، يىزۇ، بەيزۇلار يۈكسەك ئاپتونومىيە تەلەپ قىلىۋاتىدۇ. ئېھتىمۇ ھەم بولغىنى خىتايلار تەرىپىدىن «ھازىرغىچە خەنزۇ» دەپ ئاتىلىپ كەلگەن مىللەتلەر (مانجۇلار) ئۆزلىرىنىڭ ئولتۇراقلاشقان جايلاردا مىللىي ھوقۇققا ئىگە بولۇپ، ئۆز ئىشىنى ئۆزى باشقۇرۇشنى تەلەپ قىلماقتا. نەتىجىدە، خىتاي ھۆكۈمىتى مانجۇلارغا 18 يېڭى رايون قۇرۇپ بېرىشكە مەجبۇر بولدى. يۇقىرىقىلاردىن باشقا، خىتايدىكى 8 ئازسانلىق مىللەت ئۆز ئالدىغا رايون ھوقۇقىنىڭ بولۇشىنى تەلەپ قىلماقتا. گۇاڭجۇ قاتارلىق بىر قىسىم ئۆلكىلەر مەركىزىي ھۆكۈمەتكە بويسۇنۇپ ئۆتۈشنى ئەزەلدىن خالىمايدۇ. بۇخىل ئەھۋاللار يېقىن كەلگۈسىدە خىتايدا كەمكىن ھالدا ئىستىنىڭ قالايمىقانچىلىقىنى پەيدا قىلىدۇ.

خىتايلار بالا تۆرەلمىسىنى يەيدۇ

(تۈركىيە «ئوتتۇرا شەرق» گېزىتىنىڭ 1995 - يىل 4 - ئاينىڭ 14 - كۈنىدىكى خەۋىرى). يېقىندا، خىتاي دوختۇرلىرى ئادەمنىڭ سالامەتلىكى ۋە گۈزەللىكى ئۈچۈن تېخىمۇ ئەندىشىدار بولغان ئاياللارنىڭ قورساقتىكى بالا تۆرەلمىسىنى يېيىش ۋە تەلەپ قىلغانلارغا سېتىپ بېرىش «تىجارىتى»نى ياراتتى.

شىياڭگاڭدا چىقىدىغان ئىنگلىزچە «شەرق تېزتراسپورتى» گېزىتىنىڭ خەۋىرىدە، خىتاينىڭ جەنۇبىي ئۆلكىسىدىكى بىر دوختۇرنىڭ ياخشى ياشاش، ئۆزىنى ياخشى كۆتۈش، ھاياتىنى قەدىرلەشتە قورساقتىكى بالا تۆرەلمىسىنى ساپ ئېلىپ يېيىش كېرەك، بۇ يېڭى بايقالغان ئەڭ پايدىلىق قۇۋۋەت» دەپ ئېيتقانلىقىنى بايان قىلغان.

بىر كۈن تىكىلىنۇر ھۆرلۈك بايرىقىم،
قات - قات ئېچىلۇر گۈللۈك ياپرىقىم،
تىكىلمەكتە تەبىئەت شۇ گۈزەللىككە،
قۇلاق سېلىپ گۈزەل ئېيتقان غەزەلگە.

تاتارلار مەڭگۈ ئۇنۇتمايدۇ

(تۈركىيە «زامان» گېزىتىنىڭ 4 - ئاينىڭ 28 - كۈنىدىكى خەۋىرى). تاتارخەلقى روسىيىنىڭ چېچىن جۇمھۇرىيىتىنىڭ ئىچكى ئىشلىرىغا ئارىلىشىپ، ئىككى مەملىكەت ئوتتۇرىسىدا قۇراللىق توقۇنۇش پەيدا قىلىپ، فاشىستىك قىرغىنچىلىق ئېلىپ بارغانلىقىنى قاتتىق قارىغۇردى. چۈنكى، ئۇلار تاتارىستاننىڭ ئەۋلادلار تەرىپىدىن ئىشغال قىلىنغانلىقىنى، ۋە شۇنىڭدىن كېيىن روسلار ئىلىرىنىڭ ئەركىنلىك، ھۆرلۈك تەلەپ قىلغانلارنى قانلىق باستۇرغانلىقىنى نەسىلدىن - نەسىلگە ئاڭلىتىپ كەلمەكتە.

تاتارخەلقى روسىيىنىڭ چېچىن جۇمھۇرىيىتىگە ئېلىپ بارغان قىرغىنچىلىقىنى روس كېڭەيمىچىلىكىنىڭ باشلىنىشى دەپ قارىماقتا.

تاتارلار ئەۋلادلارنىڭ 1552 دە تاتارىستان پايتەختى قازانغا باستۇرۇپ كىرگەنلىكىنى دۇنياغا ئاڭلاتماقتا.

ئازسانلىق مۇسۇلمانلار ئەركىن ئالپ تېكىندىن ياردەم تەلەپ قىلدى

ئۆزخەۋىرىمىز: كەشمىر، فىلىپپىن، بىرما قاتارلىق مەملىكەتلەردىكى ئازسانلىق مۇسۇلمانلار بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىدا ۋەكىلى بولمىغان مىللەتلەر تەشكىلاتىنىڭ رەئىسى ئەركىن ئالپ تېكىنگە خەت يېزىپ ياردەم تەلەپ قىلدى. خەتتە مۇنداق دېيىلىدۇ: «بىز باشقىلار تەرىپىدىن ناھايىتى قاتتىق ھاقارەتكە ئۇچراۋاتىمىز. بۇ ئەھۋالدىن بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىغا مەلۇمات سۇنۇشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمىز».

ئۇنىڭدىن باشقا، لوندوندىكى ئازسانلىق مۇسۇلمانلار تەتقىقات ئىنستىتۇتى ۋە ئىسلام ۋەخپى قاتارلىق ئورۇنلار ئەركىن ئالپ تېكىنگە خەت يېزىپ، ئازسانلىق مۇسۇلمانلارنىڭ دەردىنى خەلقئارىغا بىلدۈرۈش جەھەتتە، ئۆز ئارا ھەمكارلىقنى كۈچەيتىشكە دەۋەت قىلدى.

بۈگۈن دۇنيادا تەخمىنەن بىر مىلياردقا يېقىن مۇسۇلمان بار، مۇسۇلمان بولمىغان دۆلەتلەردە ياشاۋاتقان 400 مىليون مۇسۇلمانلار باشقىلار تەرىپىدىن «ئازسانلىق مۇسۇلمانلار» دەپ ئاتىلىدۇ. ئۇلارنىڭ ئولتۇراقلىشىش ئەھۋالى مۇنداق: ئاسىيادا 300 مىليون، ئافرىقىدا 70 مىليون، ياۋروپادا 15 مىليون، ئامېرىكىدا 5 مىليون ۋە ئاۋستىرالىيىدە 500 مىڭ.

قىسقا خەۋەرلەر

(تۈركىيە «ئوتتۇرا شەرق» گېزىتىنىڭ 5 - ئاينىڭ 6 - كۈنىدىكى خەۋىرى). بۇيىل 4 - ئاينىڭ 29 - كۈنى شەرقىي تۈركىستاننىڭ جەنۇبىدا بىر كۆمۈر كانى پارتىلاپ 16 ئادەم ئۆلگەن، 60 ئادەم كان ئاستىدا قېلىپ يوقاپ كەتكەن.

===============

(تۈركىيە «ئوتتۇرا شەرق» گېزىتىنىڭ 5 - ئاينىڭ 11 - كۈنىدىكى خەۋىرى). بۇيىل سەئۇدى ئەرەبىستانغا ھەجگە كەلگەن 45 پاكىستانلىق ھاجىلار قاتتىق ئىسسىقتىن ئۆلگەن. بۇ مۇقەددەس تۇپراقتا ئۆلگەن ھاجىلارنى «جەننەت - ئۇل باقى» مازارلىقىغا دەپنە قىلدى.

شەرقىي تۈركىستان ، تۈركىيە ۋە خىتاي

بېشى 2 - بەتتە

تۈركىيە جۇمھۇرىيىتى باشقانى مەرھۇم نىھات ئەرىمنىڭ ئارزۇسى بويىچە 1971 - يىلى خىتاي بىلەن بارغان دىپلوماتىك مۇناسىۋەت ئورنىتىپ ، ئىككى مەملىكەت مۇناسىۋىتىنى بارلىققا كەلتۈردى . ئارىدىن 20 نەچچە يىل ئۆتكەن بولسىمۇ ، لېكىن تۈركىيە بىلەن خىتاينىڭ مۇناسىۋىتىدە ياخشى نەتىجە چىقمىدى . ئەكسىچە ، خىتاي ئاخباراتچىلىرى تۈركىيەنىڭ ئوتتۇرا ئاسىياغا قاراتقان ئىچكى پىتىش سىياسىتىنى « تۈرك كېڭەيمىچىلىكى » دەپ تەنقىد قىلماقتا . خىتاي كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ ئورگان گېزىتى - « رىنمىن رىباۋ » نىڭ 1992 - يىل 11 - ئاينىڭ 17 - كۈنىدىكى سانىدا ئېلان قىلغان ماقالىسىدا مۇنداق دېگەن : « تۈركىيە ئۇلۇق ۋەتىنىمىزنىڭ ئايرىلماس بىر قىسمى بولغان شەرقىي تۈركىستاننى ۋەتىنىمىزدىن بۆلۈۋېلىش ئۈچۈن ھەرىكەت قىلىۋاتقان ئەيسا گۇرۇھى قاتارلىق بۆلگۈنچى كۈچلەرنى ھىمايە قىلىپلا قالماي ، ئوتتۇرا ئاسىيا جۇمھۇرىيەتلىرىگە قارىتا كېڭەيمىچىلىكىنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئىدېئولوگىيە جەھەتتىكى تەسىرىنى ئىلگىرى سۈرمەكتە » . ئەنقەرە بىلەن بېيجىڭ دىپلوماتىيە مۇناسىۋىتى ئورناتقاندىن كېيىن ، تۈركىيە ئاخباراتچىلىرى مۇنداق ھېساپلىدى : « ئەگەر خىتاينىڭ بىردىن بىر ئورمانى ياغاچقا يەيدىغان بولسا ، 8 يۈز مىليون ئورمان ياغاچقى ئۈستۈرۈشكە توغرى كېلىدۇ ، بۇنىڭ ئۈچۈن تۈركىيە ئۈزۈم ، ئەنجۈر ، تاماكا قاتارلىق تاۋارلىرىنى ئېكسپورت قىلىپ ، خىتاينىڭ يۇقىرى باھادا سېتىۋېلىشىنى قولغا كەلتۈرەلەيدۇ » . لېكىن ، 40 مىليارد دوللارلىق تاۋار ئىمپورت قىلىدىغان خىتاي 1994 - يىلى تۈركىيەدىن ئىمپورت قىلغان تاۋار مىقدارى 40 مىليون دوللارغا يەتمىدى ، خىتاينىڭ تۈركىيەگە ئېكسپورت قىلغىنى « ئىنقىلاپ » بولدى ، ماركىس ، لېنىن ، ئىستالىنچىلارنىڭ باش ئاغرىتىش ۋەزىيىتىدە قالغان تۈركىيە ، بىر مەزگىل ماۋزېدۇڭچىلار بىلەن شۇغۇللاندى . بۈگۈن تۈركىيە خىتاينى خوش قىلىش ئۈچۈن ھەرخىل ئىشلار بىلەن شۇغۇللانغان بولسىمۇ ، خىتاينى رازى قىلالمىدى ۋە قىلالمايدۇ . چۈنكى ، كوممۇنىست خىتاي شەرقىي تۈركىستان تۈركلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان دۇنيا تۈركلىرىنىڭ لىدېرى - تۈركىيە ئىكەنلىكىنى ئوبدان بىلىدۇ ، ھەمدە تۈركىيەنى ئوتتۇرا ئاسىيادا ئۆزى ئۈچۈن رەقىپ دەپ قارايدۇ . شۇڭا ، خەلقئارا مەسىلىلەردە تۈركىيەنى قوللىمايدۇ .

تۈركىيەدىكى شەرقىي تۈركىستانلىقلار تۈركىيەنى ئۆزىنىڭ « ئانا » يۇرتى دەپ بىلىدۇ ، شۇڭا تۈركىيەنىڭ ۋاستىسىز « ئانا » بولۇشىنى خالايدۇ . بەلكى ، تۈركىيەنىڭ بۇندىن كېيىن ئالدىغا كەلگەن ھەرخىل توسالغۇلارغا قارىماي ، شەرقىي تۈركىستان داۋاسىغا ياردەم قولىنى ئۇزىتىشىنى ، تۈركىيەدىكى ھەرقايسى سىياسىي پارتىيىلەرنىڭ بۇ مەسىلىدە ئورتاق پىكرگە كېلىشىنى ، تۈركىيە پارلامېنتى ئىنسان ھەقلىرى كومىتېتىنىڭ شەرقىي تۈركىستانغا تەكشۈرۈش ئۆمىكى ئەۋەتىشىنى ۋە بۇ توغرىسىدا بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى ئىنسان ھەقلىرى كومىتېتى بىلەن چەتئەل پارلامېنتلىرىنىڭ ئىنسان ھەقلىرى كومىتېتلىرىغا مەلۇمات بېرىشىنى ئۈمىد قىلىدۇ . 1992 - يىل 4 - ئاينىڭ 24 - كۈنى 12 نەپەر ھۆكۈمەت ۋەكىلى تۈركىيە ئاساسىي قانۇنىي 98 - نىزامنامىسىنىڭ 102 ، 103 ماددىلىرىغا ئاساسەن شەرقىي تۈركىستاندىكى ئىنسان ھەقلىرى ئەھۋالىنى تەكشۈرۈش ، مۇستەقىللىق مۇجادىلىسىگە ياردەم قىلىش ، دەرت - ھالىنى خەلقئاراغا ئاڭلىتىش توغرىسىدا ھۆكۈمەت مەجلىسىگە يازما ئېلتىماس سۇنغان ئىدى . لېكىن ، ئۇ ئېلتىماس بۈگۈنكىچە ئەمەللەشمىدى . دېمەك ، ئەمەلىيەت ھۆكۈمەت ۋەكىللىرىنىڭ يەنە ئۈمىدسىزلىك بىلەن كۈرەش قىلىشىنى تەلەپ قىلىدۇ . (ئەل ۋەتەن) .

غەرب دۆلەتلىرىنىڭ قارىشىچە ، 5 يىلدىن 10 يىلغىچە بولغان ۋاقىت ئىچىدە خىتاينىڭ پارچىلىنىشى تارىخىي ھەقىقەتكە ئايلىنىدۇ . ئامېرىكا مۇداپىئە مىنىستىرى مارىلاند ئۇنىۋېرسىتېتىدا بەرگەن دوكلاتىدا خىتاينىڭ دېڭ شياۋپىڭدىن كېيىن پارچىلىنىشقا قاراپ ماڭىدۇ ، بۇ يۈزدە 50 پىرسەنت ئەمەلىيەتكە ئايلىنىدۇ ، دەپ تەخمىن قىلغان . بېيجىڭ پەنلەر ئاكادېمىيىسىنىڭ بىر خەۋىرىدە ، خىتاينىڭ خېلى كۆپ مانىنى تەشكىل قىلغان ئەمەلدارلىرىنىڭ ئامېرىكىغا ئوخشاش فېدراللىق تىپىغا كۆچۈش ئۈچۈن تەييارلىق كۆرۈۋاتقانلىقىنى بايان قىلغان جۈملىدىن ، يېقىنقى يىللارغىچە شەرقىي تۈركىستاننى خىتاينىڭ « ئايرىلماس بىر قىسمى » دەپ كەلگەن يۈز مىليونلىغان دېموكراتىك خىتايلار ئېغىزچە ۋە يازما دوكلاتلىرىدا ، كوممۇنىست ھاكىمىيىتىنىڭ ئاغدۇرۇلىدىغانلىقىنى ، خىتاينىڭ جەنۇبىدىكى ئۆلكىلەرنىڭ ئۆز ئالدىغا ھۆكۈمەت قۇرىدىغانلىقىنى ، شەرقىي تۈركىستان ، تىبەت ۋە ئىچكى موڭغۇلىستاننىڭ خىتايدىن ئايرىلىپ ، مۇستەقىللىق ئېلان قىلىدىغانلىقىنى بايان قىلماقتا . خىتايدا يۈز بېرىۋاتقان سىياسىي ۋەزىيەتكە ئاساسەن غەرب دۆلەتلىرىدىكى ، جۇڭگو دېموكراتىك ئىتتىپاقى بىرلەشمىسى « ، « دېموكراتىك جۇڭگو فرونتى » ، گە ئوخشاش دېموكراتىك كۈچلەر ئۆتكۈنچى خاراكتېرلىك ئاساسىي قانۇن « لايىھەسى » نى تۈزۈپ چىقتى .

ھەممىلە نگەمەلۇمكى ، 1980 - يىللىرىدا غەرب مۇتەخەسسىسلىرى ۋە خەلقئارادىكى خېلى كۆپ دۆلەتلەر سابىق سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يېقىن كەلگۈسىدە پارچىلىنىپ كېتىدىغانلىقىنى تەخمىن قىلىشقان ئىدى ، ئارىدىن ئون يىل ئۆتۈپ سوۋېت ئىتتىپاقى پارچىلاندى . ئەينى زاماندا تۈركىيە بۇنىڭغا ئەھمىيەت بەرمىگەنلىكى ئۈچۈن باشقىلار تەرىپىدىن ئالدانغان ئىدى ، تۈركىيە ئەندى بۇخاتالىقلىرىنى تەكرارلىماسلىقى كېرەك .

قەدىرلىك شەرقىي تۈركىستانلىق قېرىنداشلار ، ماقالىمىنىڭ ئاخىرىدا خەلقىمىزنى مۇنداق بىر نەچچە ئەھۋالدىن خەۋەرلەندۈرۈپ ، تەۋسىيەلىرىمنى ئوتتۇرىغا قويۇشنى لايىق كۆردۈم . بىرىنچى ، ھازىر غەرب مەملىكەتلىرىدە 100 گە يېقىن شەرقىي تۈركىستانلىق مۇھاجىر بولۇپ ، ئۇلار ئاساسەن سىياسىي باشپاناھلىق تىلەپ تۇرۇپ قالغانلار . شۇڭا ، ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكىگە مادىي جەھەتتىن ياردەملەشكىلى بولۇش ئارزۇسى بولسىمۇ ، ئۇنى ئىشقا ئاشۇرالمىدى ، ئۇلار ئىنگلىزچە ، نېمىسچە ، تۈركچە ۋە ئۇيغۇرچە قوش ئايلىق ژۇرنالنى ناھايىتى قىيىنچىلىق بىلەن چىقىرىۋاتىدۇ . ئىككىنچى ، ئىستانبولدا چىقىرىۋاتقان ئۇيغۇرچە « شەرقىي تۈركىستان گېزىتى » شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ مەملىكەت ئىچى ۋە سىرتىدىكى مۇھىم ۋەقە ، يېڭى يۈزلىنىش ۋە مۇستەقىللىق پائالىيەتلىرىمىزدىن ئۆز ئاراخەۋەر ئالالايدىغان خەۋەر مەنبەسىگە ئايلاندى . مەزكۇر گېزىتنىڭ مەقسىدى ، شەرقىي تۈركىستان مۇستەقىللىقى يولىدا كۆرەش قىلىۋاتقانلارغا خىزمەت قىلىپ ، دۇنيا تىنچلىقىغا ئېغىز تامچىسىدەك بولسىمۇ تۆھپە قوشۇشتىن ئىبارەت . مادىي قىيىنچىلىقلار تۈپەيلىدىن بۈگۈنگە قەدەر ئايدا بىر سان چىقىدۇ . ئۈچىنچى ، بۈيىل 60 ياشقا كىرگەن ئەيسا يۈسۈپ ئالپتېكىن ياشىنىپ قالغانلىقىغا قارىماي ، ئۆزىنى ۋە ئائىلىسىنى قىلچە ئويلىماي شەرقىي تۈركىستان مۇستەقىللىقى ، تۈركلۈك ، ئىسلام ۋە ئىنسانلىق ئالىمى ئۈچۈن پۈتۈن ئىمكانىيەتلىرىنى ئىشقا سېلىپ مۇجادىلە قىلىۋاتىدۇ .

دېمەك ، يۇقىرىقى ئەھۋاللارنىڭ ھەممىسىدە ، مادىي قىيىنچىلىق مەسىلىسى مەۋجۇت . ئۇنى ئالدى بىلەن ئۆزىمىز ھەل قىلىشقا توغرى كېلىدۇ . ئۆزىمىزنىڭ ھەل قىلىشقا قۇدرىتى يەتمىگەندە ئاندىن باشقىلاردىن ياردەم تەلەپ قىلىش كېرەك . شۇڭا ، مۇھاجىرەتتىكى بارلىق شەرقىي تۈركىستانلىق قېرىنداشلارنىڭ ۋەتىنىڭ مۇستەقىللىقى يولىدا جان كۆيدۈرۈپ ئەمەلىي ئىش قىلىۋاتقان مۇجاھىدلىرىمىزغا ، تەشكىلاتلىرىمىزغا ، جەمئىيەتلىرىمىزگە مادىي جەھەتتىن ياردەم قىلىپ ئۆزىمىزنىڭ بىرلىك ، ئىتتىپاقلىقىنى قەدىرلەيدىغان ، مۇستەقىللىق ئۈچۈن بارلىقىمىزنى قۇربان قىلالايدىغان ، تىنچلىقپەرۋەر ۋە تەنپەرۋەر مىللەت ئىكەنلىكىمىزنى ئىسپاتلاشىمىز كېرەك .

ئاسارەت ۋە زۇلۇم ئاستىدىكى ئۇيغۇرلار

ھەرقايسى دۆلەتلەر خىتايغا قارشى نازارلىق بىلدۈردى

(« تۈركىيە گېزىتى » نىڭ ٥ - ئاينىڭ ١٥ - كۈندىكى خەۋىرى) كوممۇنىست خىتاي ئۆز ئىشغالىيىتىدە قالغان شەرقىي تۈركىستاندا ٥ - ئاينىڭ ١٥ - كۈنى يەنە بىر قېتىم ئاتوم سىناق قىلىشنى ئېلىپ باردى. شەرقىي تۈركىستاندىن كەلگەن خەۋەرگە قارىغاندا بۇ قېتىمقى ئاتوم سىناق قىلىنغان رايوندا ٥.٠ بال يەر تەۋرەش كېلىپ چىققان. بۇ مۇناسىۋەت بىلەن تۈركىيە، ئاۋىستىرالىيە، كانادا، ياپونىيە، قازاقىستان قاتارلىق دۆلەتلەر خىتايغا قاتتىق نازارلىق بىلدۈردى.

قازاقىستان جۇمھۇرىيىتى تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكى باياناتى ئېلان قىلىپ، خىتاينىڭ ئاتوم پارتلاتقانلىقى ئىنسانلارغا قىلىنغان جىنايەت دېدى. باياناتتا مۇنداق دېيىلدى: « خىتاينىڭ ئاتوم سىنىقى تەكلىماكاندا ھاياتلىقنى ئاخىرلاشتۇرماقتا، بۇ قازاقىستانغىمۇ تەسىر كۆرسىتىۋاتىدۇ. قازاقىستان ھۆكۈمىتى خىتاي شەرقىي تۈركىستان - قازاقىستان چېگرا رايونىدا ئاتوم سىناق قىلىشنى قەتئىي توختۇتۇش كېرەك دەپ قارايدۇ ».

تۈركىيىنىڭ ئاتوم يادرو قۇراللىرى مۇتەخەسسىسلىرى مۇنداق دېدى: « ١٩٤٩ - يىلىدىن بۇيان كوممۇنىست خىتاي زۇلۇمىنى تارتىۋاتقان شەرقىي تۈركىستان ئۇيغۇر تۈركلىرى خىتاينىڭ ٤٠ نەچچە قېتىم ئېلىپ بارغان يەر ئۈستى، يەر ئاستى ئاتوم سىنىقىنىڭ قۇربانى بولماقتا. ئاھالىنىڭ ئۈچتىن بىر قىسمى داۋالاش ئۈنۈمى بولمىغان ھەرخىل كېسەللەرگە گىرىپتار بولغانلىقى مەلۇم بولماقتا ». مۇتەخەسسىسلەر مۇنداق دېدى: « خىتاي ھۆكۈمىتى ٢٠٠٠ - يىلىغىچە شەرقىي تۈركىستانغا ٢٠٠ مىليون خىتاينى تولۇقى بىلەن يەرلەشتۈرۈش پىلانىنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن تىرىشماقتا. تۈركىيە خىتاينىڭ بۇ پىلانىغا قارىتا ئۆز ۋاقتىدا ئاكتىپ پوزىتسىيە بىلدۈرۈپ، پۈتۈن دۇنيانىڭ دىققەت - ئېتىبارىنى قوزغاش ئۈچۈن خىزمەت كۆرسىتىشى كېرەك ». تۈركىيە تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكى مۇنداق دېدى: « خىتاينىڭ شەرقىي تۈركىستاندا يەنە بىر قېتىم ئاتوم پارتلاتقانلىقى بىزنى قاتتىق ئېچىندۇردى. تۈركىيە ھۆكۈمىتى ئۆزىنىڭ ئاتوم يادرو قۇراللىرىغا قارشى تۇرىدىغانلىقىنى يەنە بىر قېتىم بىلدۈرۈپ ئۆتىدۇ ».

« دۇنيا تۈرك ياشلىرى بىرلىكى » نىڭ چاقىرىقى

(تۈركىيە « زامان » گېزىتىنىڭ ١٩٩٥ - يىل ٤ - ئاينىڭ ١٨ - كۈندىكى خەۋىرى) « دۇنيا تۈرك ياشلىرى بىرلىكى » نىڭ باشلىقلىرى يىغىنى يېقىندا تۈركىيىنىڭ ئەنقەرە شەھىرىدە ئېچىلدى ۋە ئۈچ كۈن داۋام قىلدى. يىغىن، پۈتۈن دۇنيا تۈرك ياشلىرىنى ئىنسان ھەقلىرى تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى تۇرۇپ، دۇنيا تىنچلىقىغا تۆھپە قوشۇشقا چاقىردى. شۇنداقلا تۈرك مەملىكەتلىرى ۋە تەشكىلاتلىرىنىڭ خەلقئارادىكى ئىجتىمائىي ئورنىنى يۇقىرى كۆتۈرۈپ، سىياسىي، ئىقتىسادىي ۋە مەدەنىيەت جەھەتتە قىرغىنچىلىققا ئۇچراۋاتقان، مىللىي زۇلۇم تارتىۋاتقان قېرىنداشلىرىمىزغا ياردەم قىلىپ، ئۇلارنىڭ تاجاۋۇزچىلارغا، مۇستەملىكىچىلەرگە قارشى كۆرىشىنى قوللاپ - قۇۋۋەتلەپ ئەمەلىي ياردەم كۆرسىتىش، ئۇۋەتتىكى مۇھىم بولغان مەسىلىلەرنىڭ بىرى، دەپ تەكىتلىدى.

يىغىن، ئىنسان ھەقلىرى تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بوسنىيە - گېرتسېگوۋىنا، ئەزەربەيجان، ئەرمېنىيە، شەرقىي تۈركىستان، چېچېن، قىرىم قاتارلىق رايونلاردا يۈرگۈزۈۋاتقان قىرغىنچىلىق، مىللىي زۇلۇم، ھەقسىزلىكلىرىنى دەرھال توختىتىشى كېرەك دەپ خىتاپ قىلدى.

يىغىن ئاخىرىدا، دۇنيا تۈرك ياشلىرى بىرلىكىنىڭ خەلقئارا تەسىرىنى كېڭەيتىشتە، ئالدى بىلەن ماتېرىيالغا ئەھمىيەت بېرىش كېرەك دەپ ئوتتۇرىغا قويدى. بۇنىڭ ئۈچۈن ياشلارنى ئوقۇتۇش، بىلىملىك كىشىلەرنى يېتىشتۈرۈش ۋە بۇنىڭغا بىرلەشتۈرۈپ ئىمكانىيىتى بار تۈرك دۇنياسىدا ئورتاق پايدىلىنىدىغان دەرسلىك كىتاپ - ماتېرىياللارنى تۈزۈپ چىقىپ، چەتئەللەردىكى ھەرقايسى تۈرك مىللەتلىرىنىڭ تىللىرىغا تەرجىمە قىلىپ تارقىتىشىمىز كېرەك دەپ كۆرسەتتى.

مىللىي مەسىلە خىتاينى پارچىلامدۇ؟

(ياپونىيەدە چىقىدىغان « دېموكراتىك جۇڭگو » ژورنىلىنىڭ ماقالىسى) ئاپتورلىرى: ھۇگوگۇاڭ، ۋاڭ جاۋجۈن (ئامېرىكا).

خىتايدىكى يەرلىك خەلق بىلەن ئارمىيە ئىچىدە ۋەقە يۈز بەرمەيدىغاندەك كۆرۈنىدۇ، ئەمما ۋەقە تۇغدۇرىدىغانلار يەنىلا ئاز ئەمەس. ئەگەر ۋەقە يۈز بەرگەن تەقدىردە، كوممۇنىست خىتاي ھاكىمىيىتىنى ساقلاپ قېلىش ئەمەس بەلكى ئۈزۈل - كېسىل يوقىلىدۇ.

خىتايدىكى مىللىي مەسىلە، يۇقىرىقى ۋەقەلەرگە سەۋەپ بولىدىغان ئەڭ مۇھىم ئامىللارنىڭ بىرى.

يەر مەيدانى جەھەتتىن ئېلىپ ئېيتقاندا، خىتاينىڭ زېمىنى ھەقىقەتەن چوڭ (٩ مىليون ٦٠٠ مىڭ كۋادرات كىلومېتىر). لېكىن، بۇ زېمىننىڭ يېرىمىدىن كۆپرەكى خىتايلارنىڭ يېرى ئەمەس. خىتايلارنىڭ تارىختىن بۇيان ئولتۇراقلاشقان يەرلىرى خاربىندىن چېگدۇغىچە، چېگدۇدىن گۇاڭجۇنىڭ شەرقىي قىسمىغىچە بولۇپ، ھازىرقى زېمىننىڭ ئۈچتىن بىر قىسمىغا توغرا كېلىدۇ.

ئەگەر يەر ئىگىلىرى بولغان مىللەتلەر قوزغىلىپ كەتسە، ئۇ ھالدا پۈتۈن خىتاينىڭ ئىچكى ئەھۋالى قالايمىقانلىشىپ كېتىدۇ. ئۇلار قوزغىلىپ مۇستەقىللىق تەلەپ قىلسا، ئارمىيە ئىچىدە يۈز بېرىدىغان ئىچكى ئۇرۇشتىنمۇ دەھشەتلىك بولىدۇ، دېمەك خىتاينىڭ تۈگەشكىنى شۇ! خىتاي ھۆكۈمىتى بۇ مىللەتلەرنى پارچىلاپ ئىدارە قىلغاندا خىتاي

دۆلىتى دېگەن نامىنى ساقلاپ قالالىشى مۇمكىن.

كۈنلەرنىڭ بىرىدە يەنە بىر ئۇلۇق داھىدىن بىرى چىقىمىز، خىتاينى قايتىدىن بىرلىككە كەلتۈرەلىشى، مۇستەقىل بولغان يەرلەرنى قايتۇرۇۋېلىشى مەڭگۈ مۇمكىن ئەمەس. ئۇ ۋاقىتتا، ٩٠٠ مىليون خىتاي خەلقى شەرق ۋە جەنۇبقا ئىتتىرىلىپ قالىدۇ. ئۇلارنىڭ ھايات كەچۈرۈشى ناھايىتى تەس بولىدۇ.

ئىسلاھات ۋە ئېچىۋېتىشتىن كېيىن، كوممۇنىست خىتاي قول ئاستىدىكى مىللەتلەرگە قاراتقان سىياسىتىنى ئۆزگەرتتى، تىبەتكە بولغان سىياسىتىنى تەرتىپكە سالدى. خويياۋباڭ مەركىزى ھۆكۈمەت نامىدىن تىبەتكە بېرىپ، مەدەنىيەت ئىنقىلابى مەزگىلىدە يۈرگۈزۈلگەن سىياسەتنىڭ سولچىل سىياسەت ئىكەنلىكىنى، تىبەتكە كەڭ دائىرىدە ئاپتونومىيە ھوقۇقى بېرىدىغانلىقىنى، خىتايلارنى بولۇپمۇ خىتاي خىزمەتچىلىرىنى ئاساسەن يۆتكەپ كېتىدىغانلىقىنى، دىنىي مەدەنىيەت ئەركىنلىكى بېرىدىغانلىقىنى ۋە دالاي لامانىڭ مەملىكەتكە قايتىپ كېلىشىنى قارشى ئالىدىغانلىقىنى ئېلان قىلغان ئىدى. بۇ سىياسەت تىبەتتە ناھايىتى ياخشى ئۈنۈمگە ئېرىشتى. بىراق ئۇنىڭ ئەكسى تەسىرمۇ بولدى. « شىنجاڭ »لىقلار بىلەن موڭغۇللار مۇستەبىتكە يۈرگۈزگەن سىياسەتتىن بەھرىمەن بولۇشنى تەلەپ قىلدى. بۇ ئەھۋال « شىنجاڭ » دا ناھايىتى كۈچلۈك ئەۋج ئېلىپ، خىتاي كادىرلىرىنى ئۇرۇۋېتىدىغان ۋەقەلەر يۈز بەردى. بېيجىڭ ھۆكۈمىتى ئېغىر قالايمىقانچىلىقنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن، قارا يۈرەك قاتىل ۋاڭ ساقال (ۋاڭ جېن) نى « شىنجاڭ » غا ئېۋەتىپ، مىللىي مۇستەقىللىق تەلەپ قىلغانلارنى قاتتىق باستۇردى. شۇنىڭدىن كېيىن ۋەزىيەت يەنە ئۆز

民族問題會導致中國分裂嗎？

●〔美國〕吳國光　王兆軍

即使地方和軍隊都不鬧事，偌大一個中國還是不缺鬧事的，而且不缺能夠鬧得起來以至於危及中共政權命運和整個中國存亡的人。在這些因素裏

將冷血殺手王胡子（王震）派到新疆，嚴厲地懲辦了一批民族獨立分裂分子，形勢才算勉強安定下來。

ئىزىغا چۈشتى. بۇ ۋەقەدىن كېيىن، خىتايدىكى مىللەتلەر ئۆزلىرىگە ئالاھىدە سىياسەت قوللىنىدىغانلىقىدىن خەۋەر تاپتى.

داۋامى ٧ - بەتتە

مىللىي مەسىلە خىتاينى پارچىلامدۇ؟

ۋۇگوگواڭ ، ژاڭ جىياۋجۇن (ئامېرىكا)

بېشى 6 - بەتتە

دېڭ شياۋپىڭ مىللىي مەسىلە توغرىسىدا ھېچقانداق كۆز قاراش ئېلان قىلمىغان بىلەن، ھازىرقى يۈرگۈزۈۋاتقان سىياسەتلىرىنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ يوليورۇقى بىلەن بولۇۋاتىدۇ. بۇ سىياسەتلەر قارىماققا بىرقەدەر كەڭچىلىك سىياسەتتەك كۆرۈنىدۇ، لېكىن ئۇ ھەرقانداق ئەسيانغا يول قويمايدىغان سىياسەتتۇر. چۈنكى، بۇ سىياسەت دېڭ شياۋپىڭنىڭ كۆرسەتمىسى بويىچە تۈزۈلگەن سىياسەت بولۇپ، خۇددى ماۋزېدۇڭنىڭ دىكتاتورا سىياسىتى بىلەن ئوخشاش بىر نەرسە.

ئۇندا قىلسا، دېڭ شياۋپىڭ ئۆلگەندىن كېيىن، يېڭى بىر سىياسەت يولغا قويۇلامدۇ-يوق؟ يېڭى سىياسەت خىتاينى ئىدارە قىلالامدۇ؟ قول ئاستىدىكى مىللەتلەر قوبۇل قىلىدىغان سىياسەت خىتايدا دۇنياغا كېلەمدۇ، ئۇنى كەلگۈسى ۋەزىيەت بەلگىلەيدۇ، خالاس.

گۇللۈك دوپپىلىقلار ئاچچىقىنى بومبا بىلەن چىقارماقتا

كوممۇنىست خىتاي ھۆكۈمىتى ئۆزىنى مىللىي مەسىلىنى ھەل قىلىشنىڭ ماھىرى دەپ، خىتايدىكى ھەممە مىللەت ئىتتىپاق، ھەمكارلىق بىلەن ئۆتمەكتە دەيدۇ. بۇ ھېچكىمنى ئىشەندۈرەلمەيدىغان قۇرۇق گەپتىن باشقا نەرسە ئەمەس. كۆپ يىللاردىن بۇيان ھەرقايسى مىللەت رايونلىرىدا ئاز بولمىغان ۋەقەلەر يۈز بەردى، بۇ خىتاي خەلقىنىڭ «ئۆزىنىڭ چاۋىسىنى چىقىرىپ يايماسلىق»، ۋە كوممۇنىست خىتاينىڭ «ئىچكى خەۋەرنى سىرتقا چىقارماسلىق» دېگىنىدەك بىر ئەھۋالدۇر. شۇڭا، خىتاينىڭ ئىچى ۋە سىرتىدا ۋەقە يۈز بەرگەندىمۇ ئۇنى سىرتقى دۇنيا ئاسانلىقچە ئۇقالمايدۇ ياكى مەسىلىنىڭ ھەقىقىي ماھىيىتىدىن خەۋەر تاپالمايدۇ.

يېقىنقى يىللاردىن بۇيان، تىبەت مەسىلىسى كۈنسېرى ئەۋج ئېلىپ دۇنيانىڭ دىققىتىنى قوزغىماقتا، ئەمما ئەتىكە مەلۇمكى، خىتايدىكى مىللىي مەسىلە يالغۇز تىبەت بىلەنلا چەكلىنىپ قالمايدۇ، تىبەتتىن باشقا يەنە «شىنجاڭ»، ئىچكى موڭغۇل مەسىلىسى مەۋجۇت.

موڭغۇللار تېرە تۇماق، تۇڭگانلار ئاق دوپپا، ئۇيغۇرلار گۇللۈك دوپپا، تىبەتلىكلەر دوپپىسىز. ئۇلار قانداق دوپپا، تۇماق كىيىشىدىن قەتئىينەزەر ھەممىسىلا مۇستەقىللىق تەلەپ قىلىدۇ.

گۇللۈك دوپپىلىق ئۇيغۇرلار خىتايلارغا ۋە خىتاي مەركىزىي ھۆكۈمىتىنىڭ ئىدارە قىلىشىغا ئەڭ ئۆچ بىر مىللەت بولۇپ، ئۇلاردا ۋاملىق ئوتتۇرا شەرقتىكى قانداش مىللەتلەر بىلەن بىرلىشىپ، «شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتى» نى ئەسلىگە كەلتۈرۈش ئۈچۈن تىرىشماقتا.

«شىنجاڭ» دا تېررورلۇق ھەرىكىتى ئارقا-ئارقىدىن يۈز بېرىپ تۇرىدۇ، ئەمما ھۆكۈمەت ئۇنى ئېنىقلاپ چىقالمىدى. مىللىي بۆلگۈنچىلەر مەركىزىي رايونلاردا، خىتايلار ئاسانلىق ئولتۇراقلاشقان جايلاردا كوممۇنىست رېجىمىغا قارشى ھەرىكەت ئېلىپ بېرىۋاتىدۇ. بۇ جايلاردىكى پۈتۈن ئىدارە، جەمئىيەت تەشكىلاتلىرى كۆرۈنۈشتە كۈلۈپ تۇرغىنى بىلەن بىرخىل جىددىيچىلىك قاپلاپ كەتكەن بولۇپ، ئۇلارنى سىرتتىن كەلگەن مېھمانلار، ساياھەتچىلەر بىر قاراپلا سېزەلەيدۇ.

بۇيىل ئەتىيازدا قەشقەر، خوتەن قاتارلىق مىللىي رايونلاردا بىرقانچە قېتىم پارتلاش يۈز بېرىپ، ھۆكۈمەت بىنالىرى، ئەمەلدارلارنىڭ ماشىنىلىرى، خىتايلارنىڭ كۆڭۈل ئېچىش سورۇنلىرى ۋەيران بولغان. يېڭىسار ناھىيىسىنىڭ ھەربىي ئىسكىلاتىنى پارتلىتىپ تاشلىغان. قۇمۇلدا تۆت مايۋاگونى پارتلىتىپ كۆيدۈرۈلگەندىن كېيىن تۆمۈريول قاتنىشى توختاپ قالغان. قەشقەر يېزا ئىگىلىك ئىدارىسىنىڭ مەمۇرىي بىناسىنىڭ بىر تەرىپى بىر قېتىملىق بومبا پارتلاشتا ئۆرۈلۈپ چۈشكەن.

نۆۋەتتە، بۆلگۈنچىلەر سادىر قىلغان ئەنزىلەرنى بىر تەرەپ قىلىشتا، خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ «خەلققە تايىنىپ ئىش كۆرۈش» شوئارى ئۈنۈم بەرمەيدىغان بولۇپ قالدى. خىتايلار ئۆزلىكىدىن ئارتۇقچە ئىش تېپىشتىن قېچىپ، ھۆكۈمەت ئىشلىرىدىن ئۆزىنى تارتىۋاتىدۇ، يەرلىك مىللەتلەر بولسا ھەمكارلىشىشنى تېخىمۇ خالىمايدۇ. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى خىتايلارغا ئىنتايىن ئۆچ، بەزىلىرى ئۆزلىرىنى باشقىلارنىڭ خائىن دەپ گۇمانلىنىشىدىن قورقىدۇ. سوڭ خەنلياڭ جەنۇبىي «شىنجاڭ» غا مۇستەقىللىق ھەرىكەتلىرىنى بېسىقتۇرۇش ئۈچۈن بارغىنىدا تېررورىستلار ئۆزىنىڭ كۈچىنى كۆرسىتىپ، ئۇنىڭ ماڭىدىغان يولغا ناھايىتى كۈچلۈك بومبىلارنى كۆمگەن.

كوممۇنىست خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ بۇرۇنقى سىياسىتى «بۆلگۈنچىلىكنىڭ ئالدىنى ئېلىش» ئىدى، ئىسلاھاتتىن كېيىن «ئىقتىسادىي قۇرۇلۇش» قا ئۆزگەرتتى، ھازىر بۇرۇنقى سىياسىتىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنى ئىلگىرى سۈرمەكتە.

بىرنەچچە يىلدىن بېرى گۇللۈك دوپپىلىق ئۇيغۇرلار رايونىدا مىللىي مەسىلە بارغانسېرى كەسكىنلىشىپ، خىتايلارنى قاتتىق قورقۇتماقتا، خىتايلار بۇ رايوندىن قوغلىنىشنىڭ ئالامىتىنى سېزىۋاتىدۇ، خىتايلار چىقىپ كەتكەن بەزى يەرلەردە ئۇيغۇرلارنىڭ پائالىيەتلىرى ناھايىتى ئەركىن بولۇۋاتىدۇ. ئۇلارنىڭ مۇستەقىللىق تەلىپى تېخىمۇ كۈچىيىۋاتىدۇ.

بۈگۈنكى شەرقىي تۈركىستان

(تۈركىيەدە چىقىدىغان ئايلىق « كۆك » ژۇرنىلىنىڭ 1995 - يىل 4 - سانىدىكى ماقالىسى ، ئاپتورى : زاكىر ئاۋشار) .

مەن 1992 - يىلى قازاقىستان ئارقىلىق شەرقىي تۈركىستانغا بېرىش قارارى بىلەن ئالمۇتاغا باردىم، لېكىن بۇ مۇمكىن بولمىدى. بۇ جەرياندا ئالمۇتادىكى شەرقىي تۈركىستانلىق مۇجاھىد دولقۇن ياسىنوۋ بىلەن كۆرۈشۈپ، ئۇنىڭدىن ياردەم تەلەپ قىلدىم. ئۇ كۈلۈپ كېتىپ مۇنداق دېدى: «بۈگۈنلەردە مۇمكىن ئەمەس». دېمىسىمۇ ئۇ كۈنلەردە شەرقىي تۈركىستان ۋەزىيىتى ناھايىتى جىددىي ئىدى. نەچچە مىڭلىغان شەرقىي تۈركىستان ئۇيغۇر تۈركلىرى بېيجىڭ ھۆكۈمىتىنىڭ خىتايلاشتۇرۇش سىياسىتىگە قارشى تۇرۇپ، ئارقا - ئارقىدىن نامايىش ئۆتكۈزگەن، خىتايلار ناھايىتى كۆپ ئادەمنى تۇتقۇن قىلغان ۋە ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلغان ئەھۋالدا، چەتئەللىكلەرنىڭ بولۇپمۇ تۈركىيەلىكلەرنىڭ شەرقىي تۈركىستانغا كىرىشىگە رۇخسەت قىلىنمايتتى....

نۆۋەتتە، خىتايلار «پىلانلىق خىتايلاشتۇرۇش» سىياسىتىنى شەرقىي تۈركىستاندا ئىلگىرى سۈرمەكتە. مەلۇماتلارغا قارىغاندا، 1940 - يىلى شەرقىي تۈركىستاندىكى خىتايلارنىڭ نوپۇسى 270 مىڭ. خىتاي كوممۇنىستىك پارتىيىسى تەشۋىقات بۆلۈمى 1985 - يىلى ئېلان قىلغان مەلۇماتتا، پۈتۈن شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئومۇمىي نوپۇسى 13،330،000 بولۇپ، ئۇيغۇرلار 6 مىليون، خىتايلار 5 مىليون 371،000، قالغان مىللەتلەر 1 مىليون 959 مىڭ.

1947 - يىلى ئامېرىكىنىڭ ئۈرۈمچىدىكى باش كونسۇلخانىسى شەرقىي تۈركىستان نوپۇسىنى 7،5 مىليون دەپ ئېلان قىلغان مەلۇماتتا ئۇيغۇرلار 5 مىليون، 2،5 مىليوننى ئىگىلىگەن. شۇ يىللىرى پۈتۈن خىتاي نوپۇسى 400 - 370 مىليون ئىدى، بۈگۈن 1 مىليارد 300 مىليوندىن ئېشىپ كەتتى. دېمەك، خىتاي مەلۇماتلىرىدىن شۇنى بىلىش مۇمكىنكى، خىتايلار تۈرك مىللەتلىرىنىڭ نوپۇسىنىڭ كۆپىيىشىنى خالىمايدۇ ۋە ئۇلارنىڭ ھەقىقىي نىسبىتىنى ئېلان قىلمايدۇ. خىتايلارنىڭ نوپۇسى 40 يىلدا 4 - 3 ھەسسە قاتلانغان، لېكىن ئۇيغۇرلارنىڭ نوپۇسى پەقەتلا ئۆزگەرمىگەن. بۇ كىشىلەرنى ئىشەنگۈسىز دەرىجىدە ھەيران قالدۇرىدۇ. شەرقىي تۈركىستان نوپۇسىنى ھەرخىل سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن تەرەققىي قىلالمىدى دېگەندىمۇ، بۈگۈن تۈرك مىللەتلىرىنىڭ نوپۇسى 30 مىليوندىن ئارتۇق ئىكەنلىكىدە شەك - شۈبھە يوق. بۇ خىتايلارنىڭ نوپۇس سۈرئىتى بويىچە ھېسابلىغاندا تامامەن شۇنداق بولىدۇ.

ھازىر شەرقىي تۈركىستاننىڭ بارلىق پارتىيە، ھۆكۈمەت ئورۇنلىرىدا ئاساسەن خىتايلار خىزمەت قىلىدۇ. بۇ ئورۇنلاردا خىزمەت قىلىدىغان ئۇيغۇرلارنىڭ سانى 3،2 پىرسەنتنى ئىگىلەيدۇ، ئۇلارنىڭ ئىچىدە بەزىلىرىنىڭ ئىشپىيونلۇق « ۋەزىپىسى » بار.

ئەڭ ئېغىر، ئەڭ خەتەرلىك ئورۇنلاردا خىزمەت قىلىدىغانلار ئۇيغۇرلار بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن ئىشلەپ ئۆزىنى قامداش ھوقۇقى بولمايدۇ. يېقىنقى يىللاردىن بۇيان خىتايلار، شەرقىي تۈركىستاندا خەلقنى تۇتقۇن قىلىش، تۈرمىگە تاشلاش، ئۆلتۈرۈش، ئىشكەنجىگە ئېلىش ھەرىكىتىنى ئىلگىرى سۈرمەكتە. 1983 - يىلى بىر كېچىدىلا 60 مىڭ ئۇيغۇر ياشلىرىنى قولغا ئالغان، ئۇلارنىڭ ئىچىدە ناھايىتى ئاز بىر قىسمىنى قويۇپ بېرىپ، قالغانلىرىنى تارىم لاگېرىغا ئەمگەك بىلەن ئۆزگەرتىشكە مەھكۇم قىلغان. خىتايلارنىڭ بۇ ھەرىكىتى شەرقىي تۈركىستاندىكى ئىشسىزلارنى بىر تەرەپ قىلىش سىياسىتىنىڭ بىرخىل شەكلى، شەرقىي تۈركىستان تۈركلىرى ئۇنىڭغا بويسۇنماي ئامالى يوق.

(داۋامى 8 - بەتتە)

بۈگۈنكى شەرقىي تۈركىستان

بېشى 7 - بەتتە

بىز ئىگىللىگەن خەۋەرلەرگە قارىغاندا، 1990 - يىلى 4 - ئاينىڭ 5 - كۈنىدىكى بارىن قوزغىلىڭىدا 15 مىڭغا يېقىن ئادەم قاتناشقان ئۇلار «ئەركىن، دېموكراتىك شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتى» قۇرۇش ئۈچۈن جان تىكىپ كۆرەش قىلغان. خىتاي ھۆكۈمىتى زامانىۋى قوراللار بىلەن قوراللانغان قىسىملىرىنى ئىشقا سېلىپ، قوزغىلاڭچىلارنى قانلىق باستۇرغان.

ئاققان قانلار، ئەلۋەتتە ئاي يۇلتۇزلۇق كۆك بايراقنى شەرقىي تۈركىستان ئاسمىنىدا جەۋلان قىلدۇرىدۇ!

ماناس داستانى تۈركىيە سەھنىلىرىدە

(«تۈركىيە گېزىتى»نىڭ 1995 - يىل 4 - ئاينىڭ 25 - كۈنىدىكى خەۋىرى). يېقىندا قىرغىزستان سەنئەت ئۆمىكى تۈركىيەگە كېلىپ 1000 يىللىق تارىخقا ئىگە ماناس داستانىدىن ئويۇنلار كۆرسەتتى. ماناس داستانى دۇنيادىكى ئەڭ ئۇزۇن تارىخقا ئىگە داستانلاردىن بىرى بولۇپ، ئۇنىڭدا تۈرك دۈشمىنى بولغان خىتاي، قالماق تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى ئەجدادلىرىمىزنىڭ تارىختىكى باتۇرلارچە كۆرەش قىلغان پائالىيەتلىرى داستان قىلىنغان.

4 - ئاينىڭ 23 - كۈنى سەنئەتچىلەر ئىستانبۇلنىڭ باقىركۆي مەدەنىيەت زالىدا ئويۇن كۆرسەتكەندە، ناھايىتى كۆپ سانىدىكى تۈرك دۇنياسى تەتقىقاتچىلىرى، ئالىي مەكتەپ تارىخچىلىرى، ئوقۇتقۇچى - ئوقۇغۇچىلىرى ۋە تۈركىيە سەنئەتچىلىرى قاتناشتى. باقىركۆي مەدەنىيەت يۇرتىنىڭ مۇدىرى تۇنجاي چېچەك ئوغلى مۇنداق دېدى: «يېقىن كەلگۈسىدە پۈتۈن دۇنيا تۈركلىرىنىڭ بىرلىك، باراۋەرلىك، ھەمكارلىقى ئەمەلگە ئاشىدۇ. تۈرك دۇنياسىنىڭ تىلى، دىلى، دىنى بىر بولغانلىقى ئۆتمۈشتىكى بىرلىك، ھەمكارلىق مەنزىرىسىنى پات يېقىندا ئەسلىگە كەلتۈرىدۇ. دۈشمەنلىرىمىزنىڭ ژىغى - زارىنى ئاڭلايدىغانلىقىمىزغا ئىشىنىمەن».

قىرغىزستان جۇمھۇرىيىتى رەئىس مەسلىھەتچىسى، سەنئەت ئۆمىكى باشلىقى جاكىيۋ بەكمەلتان مۇنداق دېدى: «بىز تۈركلۈك دۇنياسىنىڭ بىزگە قارشى دۈشمەنلەردىن ئۆزىمىزنى مۇداپىئە قىلىپ بىرلىك، باراۋەرلىك ئاساستا ئىتتىپاق قىلىشنى ئىلگىرى سۈرۈپ، چەتئەل ئاسارىتىدىكى قېرىنداشلىرىمىزغا ياردەم قىلىشىمىز كېرەك».

خىتايدا 40 راھىب بوغۇلۇپ ئۆلدى

(تۈركىيە «ئوتتۇرا شەرق» گېزىتىنىڭ بۇ يىل 4 - ئايدىكى خەۋىرى). خىتاينىڭ شىمالىدىكى جياڭشى ئۆلكىسىدىكى بىر كۆلدە، ئىبادەتخانىغا بېرىش ئۈچۈن 36 كىشىلىك ترانسپورت كېمىگە 70 بۇددىست راھىبىنىڭ ئولتۇرۇشى سەۋەبلىك كېمە ئاغدۇرۇلۇپ 40 راھىب سۇدا بوغۇلۇپ ئۆلگەن. ۋەقەنىڭ نېمە ئۈچۈن بۇنداق بولغانلىقىنى ھېچكىم بىلەلمىگەن.

ئۈچ تەرەپ ئىتتىپاقى بىلەن مۇناسىۋەت قىلىدىغانلار كۆپەيمەكتە

شەرقىي تۈركىستان، تىبەت، ئىچكى موڭغۇلىستان ئىتتىپاقى بىلەن ئالاقە قىلىدىغانلار كۈندىن - كۈنگە كۆپەيمەكتە. ياپونىيە، ئىسپانىيە، پورتۇگالىيە، كانادا ۋە جەنۇبىي ئامېرىكىدىكى بىر قانچە ئورۇن ئۈچ تەرەپ ئىتتىپاقى رەئىسى ئەركىن ئالپتېكىنگە خەت يېزىپ، ئۈچ تەرەپ ئىتتىپاقىنىڭ خىزمىتىگە يېقىندىن ياردەم كۆرسىتىدىغانلىقىنى بىلدۈردى.

كوستارىكا جۇمھۇرىيىتىنىڭ سابىق باشقانى دون رودرىگو ئۈچ تەرەپ ئىتتىپاقىنىڭ كوستارىكا جۇمھۇرىيىتىدە ئىش بېجىرىش ئورنى تەشكىللەش تەكلىۋىنى بەردى. تەكلىپكە بىنائەن ئەركىن ئالپتېكىن بىلەن ئۈچ تەرەپ ئىتتىپاقىنىڭ مائاۋىن رەئىسى لودى گيارى كوستارىكىغا باردى.

بۇ جەرياندا، جوھن ھوجەۋارنىڭ ئەركىن ئالپتېكىنگە يازغان بىر مەكتۇبىدە، ئامېرىكىدىكى 40 نەچچە مەكتەپتە «مۇستەقىل شەرقىي تۈركىستان، مۇستەقىل تىبەت، مۇستەقىل ئىچ موڭغۇلىستان» قاتارلىق جەمئىيەتلەرنىڭ قۇرۇلغانلىقىنى بايان قىلغان. بۇ جەمئىيەتنىڭ مەقسىدى، شەرقىي تۈركىستان، تىبەت، ئىچ موڭغۇلىستان داۋاسىنى ئامېرىكىدا تېخىمۇ كەڭ جانلاندۇرۇپ، ئۈچ تەرەپ ئىتتىپاقىغا يېقىندىن ياردەم قىلىشتىن ئىبارەت.

تىبەتلىكلەر سۇلايمان دېمىرەلگە رەھمەت مەكتۇبى سۇندى

مەركىزى ھىندىستاننىڭ دارامسالا شەھىرىدە بولغان تىبەتلىكلەرنىڭ مۇھاجىرەت ھۆكۈمىتى، بۇ يىل 2 - ئايدا ھىندىستاننى زىيارەت قىلغان تۈركىيە جۇمھۇرىيىتىنىڭ پىرېزىدېنتى سۇلايمان دېمىرەلگە مەكتۇپ يوللاپ، تۈركىيە ھۆكۈمىتىنىڭ تۈركىيەدىكى شەرقىي تۈركىستانلىقلارغا كۆرسەتكەن ئېتىبارلىرى ئۈچۈن رەھمەت ئېيتىپ، مەكتۇپتە مۇنداق دەيدۇ: «مۇھاجىرەتتىكى تىبەت ھۆكۈمىتى تىبەتلىكلەر نامىدىن سىزنى قىزغىن قارشى ئالىدۇ. تۈركىيە ھۆكۈمىتى شەرقىي تۈركىستانلىقلارنى ئەڭ قىيىن كۈنلەردە باغرىغا ئېلىپ چوڭقۇر مېھرىبانلىق كۆرسەتتى. بۇنىڭ ئۈچۈن شەرقىي تۈركىستانلىقلار بىلەن بولغان تارىخىي تەغدىرداشلىق سۈپىتىمىز بىلەن تۈركىيە ھۆكۈمىتىگە چىن قەلبىمىزدىن رەھمەت ئېيتىمىز. خىتاي ئىشغالىيىتىدە قالغان شەرقىي تۈركىستان خەلقى بىلەن تىبەت خەلقى كوممۇنىزىم زۇلۇمىنى يەككىچە تارتىۋاتىدۇ، خەلقىمىز تارىخ سەھنىسىدىن تامامەن يوق بوپ كېتىش تەھلىكىسىدە قالدى. تىنچلىقپەرۋەر تۈركىيە ھۆكۈمىتىنىڭ ئېزىلگۈچى خەلقىمىزنىڭ زۇلۇمغا قارشى مۇستەقىللىق داۋاسىغا يېقىندىن ياردەم كۆرسىتىدىغانلىقىغا ئىشىنىمىز».

تۈزۈتۈش

(1) گېزىتىمىز 9 - سانىنىڭ 5 - بەتتىكى «ماجارلار ئۇيغۇر تۈركلىرىنىڭ ئەۋلادلىرىدۇر» دېگەن ماقالىنىڭ يۇقىرىدىن 5 - قۇردىكى «ماجارلار 1235 - يىلى شەرقتىن كەلگەن، بۇنىڭدا ھېچقانداق شەك - شۈبھە يوق» دېگەننى «ماجار تارىخچىلىرىنىڭ 1235 - يىلىدىن بۇيان ئېلىپ بارغان تەتقىقات ۋە ئىزدىنىشى نەتىجىسىدە، ماجارلارنىڭ ئۇيغۇر تۈركلىرىدىن ئىكەنلىكى ئىسپاتلاندى، بۇنىڭدا قىلچە شەك - شۈبھە يوق» دەپ تۈزۈتۈپ بىلىشىڭىزنى سورايمىز.

(2) گېزىتىمىز 9 - سانىنىڭ 5 - بەتتىكى «دۇنيا نوپۇس ئاپەتكە يۈزلەنمەكتە» دېگەن ماقالىنىڭ ئاخىرقى قۇردىكى «دۇنيا نوپۇسىغا 800 مىليون 472 مىڭ كىشى قوشۇلىدۇ» دېگەننى «دۇنيا نوپۇسىغا 8 مىليارد 472 مىليون كىشى قوشۇلىدۇ» دەپ تۈزۈتۈپ بىلىشىڭىزنى سورايمىز.

دۇنيادا ۋەتەندىن سۆيۈملۈك تۇپراق،
جاھاننى مىڭ كەزسەڭ ئەسلا تېپىلماس.
ھەر ۋىژدان ئىگىسى مەڭگۈچىن دىلىدىن،
مۇھەببەت باغلىسۇن ۋەتىنىگە خاس.

ئۇيغۇرلار تەتقىقاتى ياپونىيىدە

(گېرمانىيە «شەرقىي تۈركىستان خەۋەرلىرى» ژۇرنىلىنىڭ ماقالىسى). ماۋزۇسى: ئۇيغۇرلار تەتقىقاتى ياپونىيىدە (ئاپتورى: موزاتا بۇغلى - ياپونىيە)

ياپونىيىنىڭ تۈركولوگلىرى ئالىملىرى ئۇيغۇر تۈركلىرى ھەققىدە ئۇزۇن يىللاردىن بۇيان تەتقىقات ئېلىپ بېرىپ ناھايىتى چوڭ نەتىجىلەر ياراتتى. لېكىن، خىتاي تارىخچىلىرى بۇنىڭدىن پەقەتلا خوشلانمىدى. ئۇلار ياپونىيە تارىخچىلىرى تەتقىق قىلىپ چىققان ئۇيغۇرلارنىڭ ھەقىقىي تارىخىنى باشقا مىللەتلەرنىڭ جۈملىدىن ئۇيغۇرلارنىڭ خەۋەر ئېلىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن ھەرخىل تەدبىرلەردە بولماقتا.

ياپونىيە تارىخچىلىرى ۋە بىلىم ئادەملىرى ئۇيغۇرلارنىڭ تارىخ، مەدەنىيىتى توغرىسىدا ئەستايىدىل، بىتەرەپ پوزىتسىيىنى تۇتۇپ تەتقىقات ئېلىپ باردى. نۇرغۇن ئىلمىي، تارىخىي قىممەتلىك ئەسەرلەرنى ئېلان قىلدى. ياپونىيە تارىخچىسى، پروفېسسور ساراتورى ١٨٨٩ - يىلىدىن باشلاپ ئۇيغۇر تۈركلىرى ھەققىدە تەتقىقات ئېلىپ بېرىپ ١٩٤٢ - يىلى «تارىم تارىخى» دېگەن ئەسىرىنى ئېلان قىلدى. ئۇ بۇ ئەسىرىدە، شەرقىي تۈركىستان ئۇيغۇرلارنىڭ ئەڭ قەدىمىي يۇرتى دېگەن ھەقىقەتنى ئىلمىي يوسۇندا تارىخىي پاكىتلار ئارقىلىق ئىسپاتلىدى. خىتاي تارىخچىلىرى بۇ ئەسەرنى تەرجىمە قىلغان بولسىمۇ لېكىن تاھازىرغىچە ئېلان قىلىشقا جۈرئەت قىلالمىدى. ١٩٦٣ - يىلى تۈركولوگ ساگوچى تورۇ «شەرقىي تۈركىستاننىڭ ١٨، ١٩ - ئەسىردىكى ئىجتىمائىي ھاياتى» دېگەن ئەسىرىنى ئېلان قىلىپ، ئۇيغۇر تارىخىنى ماتېرىياللار بىلەن تەمىنلىدى ھەمدە شەرقىي تۈركىستان ئۇيغۇرلارنىڭ ئاناۋەتىنى دېگەننى ئوتتۇرىغا قويدى. خىتاي تارىخچىلىرى تۈركولوگ ساگوچى تورۇنىڭ ئەسىردە ئوتتۇرىغا قويغان ئۇيغۇر تۈركلىرىنىڭ ۋەتىنىنىڭ ھەقىقىي نامىنى ئۆزگەرتىپ «شىنجاڭ» دەپ ئالغان ھەمدە ئاپتورنىڭ خەۋەرسىز شەرقىي تۈركىستانغا ئالاقىدار جۈملىلەرنى يۇلماپ خىتايچىغا تەرجىمە قىلغان. ساگوچى تورۇ خىتاي تارىخچىلىرىنىڭ بۇزەل قىلمىشىنى ناھايىتى قاتتىق ئەيىبلىدى. ١٩٧٠ - يىلى تەتقىقاتچى ماسادوھا ساۋۇ ئېلان قىلغان «قەدىمقى تەگرى تاغ تارىخى ۋە جۇغراپىيە تەتقىقاتى» دېگەن ئەسىرىدە تەگرى تاغلىرىنىڭ شىمالى ۋە غەربى رايونلىرى ئەڭ بۇرۇن ئۇيغۇرلارنىڭ يۇرتى بولۇپ ئۇيەرلەردە تۈرك خەلقلىرى ياشايتتى. يېقىنقى زامانلارغا كەلگەندە خىتايلار تەرىپىدىن ئىشغال قىلىنغان دەپ ئوتتۇرىغا قويدى. ھەمدە تارىخىي پاكىتلارنى ئاساس قىلىپ، خىتاي ئىشغالىيەتچىلىرىنىڭ ئۇيغۇر خەلقىنى يوقۇتۇش سىياسىتى يۈرگۈزۈۋاتقانلىقىنى كۆرسىتىپ بەردى.

ماسادوھا ساۋۇنىڭ يۇقىرىقى ئەسىرىنى ١٩٨٧ - يىلى خىتاي مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تارىخ ئوقۇتقۇچىسى چېن جۇن مو تەرجىمە قىلغان. ئۇ تەرجىمە جەريانىدا؛ ئەسەرنىڭ مەزمۇنىنى ئىمكانىيىتىنىڭ بېرىچە بۇرمىلاپ، ئۆزگەرتىپ، ئويدۇرما پەيدا قىلىپ، ئۇنىڭدىكى ھەقىقەتلەرنى ئاغدۇرۇپ تاشلاش ئۈچۈن غەيرەت قىلغان. ئەسەرنىڭ خىتايچە تەرجىمىسىنىڭ كىرىش سۆز بۆلىكىدە مۇنداق دېگەن: «قولىمىزدىكى بۇ ئەسەر تەگرى تاغ تەتقىقاتىدا دۇنيادىكى ئەسەرلەر ئىچىدە ئەڭ مۇھىم ئەسەرلەرنىڭ بىرى. ئەمما، مەزكۇر ئەسەرنىڭ ئاپتورى ئۆتمۈشتە تەگرى تاغ ئەتراپىدا ھاكىمىيەت يۈرگۈزگەن خىتاي خانلىقلىرىنى ئىشغالىيەتچى دەپ، پۈتۈنلەي خاتا ئاتىغان. مەن تەرجىمە جەريانىدا بۇنداق خاتا ئاتالغۇلارنى تۈزۈتۈش ئۈچۈن ئەستايىدىللىق بىلەن دىققەت قىلدىم. شۇنداقتىمۇ بەزى خاتالىقلارنى تۈزۈتۈپ كېتەلمىگەن بولۇشۇم مۇمكىن ....». دېمەك، چېن جۇن مونىڭ بۇ دېگەنلىرىدىن شۇنى بىلىش مۇمكىنكى، خىتاي تارىخچىلىرىنىڭ ئىلىم - پەن پىرىنسىپلىرىدىن خەۋەرسىز ئىكەنلىكى، باشقىلارنىڭ تارىخىنى ئۆز ئىرادىسىگە لايىقلاشتۇرۇپ، بۇرمىلاپ، ئۆزگەرتىپ، ئويدۇرۇپ چىقىدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلغان.

١٩٩٤ - يىلى توكيو چەتئەل تىللىرى ئۇنىۋېرسىتېتى ئاسىيا - ئافرىقا تىل تەتقىقات پاكولتېتىنىڭ قابىلىيەتلىك ياش تەتقىقاتچىسى شىمەن ياسوشىنىڭ «شەرقىي تۈركىستان ئىسلام جۇمھۇرىيىتىنىڭ تارىخى» دېگەن ئەسىرى نەشر قىلىندى. ئاپتور ئەسىرىدە ناھايىتى قىممەتلىك ۋە تېخىمۇ كەمەل بولغان ماتېرىياللار ئارقىلىق شەرقىي تۈركىستان ئىسلام جۇمھۇرىيىتىنىڭ قۇرۇلۇشىدا دۇچ كەلگەن ۋەزىيەتنى دەلىللەپ بەرگەن.

ياپونىيىدە ئۇيغۇر تۈركلىرى توغرىسىدا تەتقىقات كۈندىن - كۈنگە ئىلگىرىلىمەكتە. خىتاي تارىخچىلىرىنىڭ ئىلىم ئادەملىرىگە خاس بولمىغان تارىخنى ئۆزگەرتىشتەك رەزىل قىلمىشلىرى، ياپونىيە تۈركولوگلىرىنىڭ ئۇيغۇر تۈركلىرىنىڭ تارىخىغا بولغان قىزىقىشىنى تېخىمۇ كۈچەيتتى. ئۇلار بولۇپمۇ ئۇيغۇر ياشلىرىنىڭ يېتىشىپ چىقىشىغا ئالاھىدە ئەھمىيەت بەرمەكتە. جۈملىدىن يېقىنقى يىللاردىن بۇيان خېلى كۆپ ئۇيغۇر ياشلىرى ياپونىيە بىلىم ئادەملىرىنىڭ ياردىمى ئارقىلىق ياپونىيە ئۇنىۋېرسىتېتلىرىدا ئوقۇش ۋە ياپونچە كىتاب - ماتېرىياللىرىدىن پايدىلىنىش ئىمكانىيەتلىرىگە ئېرىشتى.

ئاخىردا مۇنداق بىر خوش خەۋەرنى كىتابخانلارغا بىلدۈرۈپ ئۆتمەكچىمەن ئۇ بولسىمۇ، ياپونىيىدە ئۇيغۇر تارىخى تەتقىقاتى ئېلىپ بارغان ئۇيغۇر ياشلىرىمىز يازغان «ئۇيغۇر تارىخى» دېگەن ئەسەر يېقىندا نەشردىن چىقىدۇ. بۇ ئەسەر ئەسلى ئۇيغۇر تەتقىقاتچىلىرى تەرىپىدىن يېزىلغان تۇنجى ئەسەر بولۇپ ھېساپلىنىدۇ.

شەرقىي تۈركىستان داۋاسى گوللاندىيە مەتبۇئاتلىرىدا

(گوللاندىيە - ئامستېردام «ئونزە ۋورلد» ژۇرنىلىنىڭ خەۋىرى).

ژۇرنىلىمىزنىڭ تەھرىر بۆلۈمى يېقىندا، ياۋروپا شەرقىي تۈركىستان بىرلىكىنىڭ رەئىسى ئەركىن ئالپتېكىن بىلەن سۆھبەت ئۆتكۈزدى. سۆھبەتتە ئەركىن ئالپتېكىن مۇنداق دېدى: «شەرقىي تۈركىستان خىتاي ئىشغالىيەتچىلىرى بېسىۋالغان ئۇيغۇر دۆلىتى بولۇپ، تارىختا مۇستەقىل دۆلەت سۈپىتىدە دەۋر سۈرگەن. ساپ تارىخىي قاراش بويىچە ئېلىپ ئېيتقاندا، شەرقىي تۈركىستان مانجۇلار تەرىپىدىن ئىشغال قىلىنغانىدى، ۋاھالەنكى مانجۇلار خىتاينى ئىشغال قىلىشتىن بۇرۇن خىتاينى ئىشغال قىلدى. مانجۇ ھۆكۈمرانلىقى ئاغدۇرۇلغاندىن كېيىن، خىتايلار خەلقئارا ھوقۇق پىرىنسىپلىرىغا خىلاپلىق قىلىپ، شەرقىي تۈركىستاننى خىتاي تېررىتورىيىسىنىڭ بىر قىسمى دەۋالدى. شۇنىڭدىن كېيىن، شەرقىي تۈركىستان خەلقى خىتاينىڭ مۇستەملىكىسىگە قارشى كۆرەش قىلىپ، ھەققانى كۆرەشنى ھەرگىز توختاتمىدى.

نۆۋەتتە، شەرقىي تۈركىستان خەلقى ئۆز مىللىي كىملىكىنى خىتايلار تەرىپىدىن يوق بوپ كېتىشتىن قاتتىق ئەندىشە قىلماقتا. چۈنكى، خىتايلار ئارقا - ئارقىدىن، ئۆزلۈكسىز شەرقىي تۈركىستانغا يەرلەشمەكتە. خىتايلار شەرقىي تۈركىستاننىڭ مىللىي دۆلەت ئالاھىدىلىكىنى تامامەن خىتاي دۆلەت ھالىغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن تىرىشماقتا. شەرقىي تۈركىستان خەلقى ئۆزىنىڭ مۇستەقىللىقىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن كۆرەش قىلماقتا. بىز يالغۇز قالغان تەغدىردىمۇ كۆرەشنى توختاتمايمىز. شەرقىي تۈركىستان خەلقى ئۆزىنىڭ غەلىبە قىلىدىغانلىقىغا يۈزدە - يۈز ئىشىنىدۇ. ئەگەر، خىتايلار ھەربىي، ئاتوم ۋە پۈتۈن ئادىمىنى ئىشقا سېلىپ قىرغىنچىلىق ئېلىپ بارسىمۇ، شەرقىي تۈركىستان خەلقى مۇستەقىللىقنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش ئىرادىسىدىن تەۋرەپ قالمايدۇ ۋە ئۇنىڭدىن ۋاز كەچمەيدۇ. چۈنكى، ئۇلار ۋەتەن سۆيەر - ئىمانى بار خەلق».

يامان ئاتاق بىلەن يۈرگەندىن،
ياخشى ئاتاق بىلەن ئۆلگەن ياخشى.

نە بىزگە خوشنىدۇر، نە يارۇ ھەمدەم،
نە ھازىر، نە ئۇزاق يىللار مۇقەددەم،
نە شۆھرەت دەۋرىدە داستانىمىز بىر،
نە ماتەم، نە تويدا داسقانىمىز بىر.

تەھرىر ئىلاۋىسى: خىتاي يېڭى جامائەت خەۋپسىزلىك مىنىستىرلىكى 1992-يىلى خىتاي پۇقرالىرىنىڭ 7-ئاينىڭ 1-كۈنىدىن ئېتىبارەن ئادەتتىكى پاسپورت بىلەن چېگرىدىن چىقىشىغا قويۇلىدىغان چەكلىمىنى كەڭ قويۇۋېتىش توغرىسىدا بەلگىلىمە چىقارغان ئىدى. ئۇنىڭدا مۇنداق دېيىلگەن: «چەتئەلگە چىقىپ ئوقۇغان ۋە بارلىق جۇڭگو خادىملارنىڭ ئىلگىرىكى سىياسىي پوزىتسىيىسىنىڭ قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، قىسقا ۋاقىتتا ۋەتەنگە قايتىپ كېلىشى قارشى ئېلىنىدۇ. بۇرۇن چېگرا سىرتىدىكى جۇڭگو ھۆكۈمىتىگە قارشى تەشكىلاتلارغا قاتنىشىپ، دۆلەتنىڭ بىخەتەرلىكى، ئابرويى ۋە مەنپەئەتىگە زىيانلىق ئىشلارنى قىلغان خادىملار بىلەن ئۇلارنىڭ تۇغقان يولداش، دەم ئېلىشلىرىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئۇلارنى مۇۋاپىق ئورۇنلاشتۇرۇدۇ ھەمدە ئۇلارغا قايتا چېگرىدىن كىرىش-چىقىشتا ئىختىيارىغا بېقىش، كېلىش-كېتىشكە ئامانلىق تۇغدۇرۇپ بېرىش سىياسىتى يولغا قويۇلىدۇ».

لېكىن بۈگۈن، خىتاي ھۆكۈمىتى ئۇنىڭدىن ۋاز كېچىپ، يېڭى بىر ھۆججەت ئېلان قىلدى. بۇنىڭ بىلەن ئۆزىنىڭ تارىختىن بۇيان تۇراقسىز، ۋەدىسىگە ۋاپا قىلمايدىغان سىياسىي ئالدامچىلىقىنى يەنە بىر قېتىم ئاشكارىلىدى. دەرۋەقە، ئۈچ يىل ئىچىدە چەتئەلگە چىقىپ تۇغقان يوقلىغان، ساياھەت قىلغان ۋە تىجارەت بىلەن شۇغۇللانغانلارنى يېڭى ھۆججەت روھى بويىچە بىر تەرەپ قىلىدۇ، ئەلۋەتتە!

شەرقىي تۈركىستان گېزىتى بۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، خەلقىمىزنى تارىخىي ساۋاقلارنى يەكۈنلەپ، خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ ھەرقانداق ھۆججەت ۋە سىياسەتلىرىگە ئالدىراپ ئىشىنىپ قالماسلىقىنى، ئۇنىڭدىن ئۈمىد كۈتمەسلىكىنى ئەسكەرتىدۇ. تۆۋەندە يېڭى ھۆججەتنى دىققىتىڭلارغا سۇنىمىز.

جامائەت خەۋپسىزلىك مىنىستىرلىكىنىڭ جۇڭگو گىراژدانلىرىنىڭ چېگرىدىن كىرىش-چىقىشتا يولغا قويۇلىدىغان چەكلىمىگە ئۆزگەرتىش كىرگۈزۈش ئۇقتۇرۇشى

مەركىزىي ھۆكۈمەتنىڭ تەستىقى بويىچە، تۆۋەندىكى 8 خىل شەرتكە توشقانلار جۇڭگو چېگرىسىدىن كىرىشمەنئىي قىلىنىدۇ.

1 - قولىدا جۇڭگو پاسپورتى تۇرۇپ، كوممۇنىستىك پارتىيىنى، سوتسىيالىستىك تۈزۈمنى ئاغدۇرۇش ئۈچۈن قوتۇراتقۇلۇق قىلغانلار.

2 - چەتئەللەردىكى جۇڭگو ھۆكۈمىتىگە قارشى سىياسىي تەشكىلاتلارغا تايانغان، ئىقتىسادىي ياردەم ئالغان، كوممۇنىست پارتىيىگە قارشى ئاكتىپ رول ئويناشقانلار.

3 - چەتئەللەردە، ئېقىپ يۈرۈپ، جۇڭگو مەركىزىي ھۆكۈمىتىگە، سوتسىيالىستىك تۈزۈمگە، دۆلەتنىڭ قانۇن نىزاملىرىغا قارشى تەشكىلاتلارغا ئاكتىپ قاتنىشىپ، باشلامچىلىق رول ئوينىغانلار.

4 - جۇڭگو ھۆكۈمىتىنى ئاغدۇرۇش ھەرىكىتىگە قاتنىشىپ، ئەدلىيە مىنىستىرلىكى تەرىپىدىن جازاغا تارتىلغانلار.

5 - چەتئەلدىكى جۇڭگوغا قارشى سىياسىي كۈچلەر بىلەن ھەمكارلىشىپ كوممۇنىزىمغا قارشى تەشۋىقات ئېلىپ بارغان، ئۇلارنىڭ خىزمىتىنى قىلغانلار.

6 - خىتاي ھۆكۈمىتىگە قارشى تۇرۇپ جازالانغان، ئاگاھلاندۇرۇلغان تۇرۇپ، چەتئەلگە چىققاندىن كېيىنمۇ جۇڭگوغا قارشى ھەرىكەت بىلەن شۇغۇللانغان، ئۇيۇشتۇرۇش، تەشكىللەش رولىنى ئوينىغانلار.

7 - ھياڭگاڭ مەسىلىسى ئۆتكۈنچى دەۋرگە كىرگەن، ئاساسىي قانۇن ئېلان قىلىنغان بۈگۈنكى كۈندە جۇڭگوغا قارشى مۇددىئاسىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن تەشكىلات قۇرغان، ئاكتىپ رول كۆرسەتكەنلەر.

8 - ئاساسىي قانۇن ئېلان قىلىنغاندىن كېيىنمۇ شياڭگاڭ، ئاۋ-مېنلاردا دۆلەتنى بۆلۈش ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللانغان، ئۇلارنىڭ قويىنىغا ئۆزىنى ئاتقانلار.

شەرقىي تۈركىستان مەھبۇسلار لاگېرىدىن كەلگەن خەت

يېقىندا، شەرقىي تۈركىستاننىڭ خىتاي دىكتاتۇرىسى ھۆكۈمرانلىقىدىكى ئۆزگەرتىش لاگېرىدا ئۇزۇن يىل مەھبۇس قىلىنغان تۆۋەندىكى تۇرسۇننىڭ شەرقىي تۈركىستان نەشرىيات مەركىزىگە ئەۋەتكەن بىر پارچە خېتىنى تاپشۇرۇپ ئالدۇق. ئۇ خېتىدە، بۇ خەتنىڭ گېزىتىمىزدە ئېلان قىلىنىشىنى ۋە ئىنسان ھەقلىرى تەشكىلاتىغا يەتكۈزۈپ بېرىشنى تەلەپ قىلغان. تۇردى تۇرسۇن خېتىدە، ئۆزىنىڭ نېمە ئۈچۈن قولغا ئېلىنغانلىقى، مەھبۇسلار لاگېرىدىكى ئاچچىق ھەسرەتلىرىنى بايان قىلغان. تۆۋەندە ئۇنىڭ خېتىنىڭ ئاساسلىق مەزمۇنىنى دىققىتىڭلارغا سۇنىمىز:

«مەن 1986-يىلى 5-ئايدا ئۈرۈمچىدە ئېلىپ بېرىلغان ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ ھەرىكىتىگە قاتنىشىپ 650 نەپەر ئوقۇغۇچى بىلەن بىرلىكتە قولغا ئېلىندىم. 6 ئايدىن كېيىن ئۈرۈمچى جامائەت خەۋپسىزلىك ئىدارىسى تەرىپىدىن (بۆلگۈنچىلىك بىلەن شۇغۇللانغان)، (دۆلەتنىڭ پىلانلىق تۇغۇت سىياسىتىگە قارشى چىققان)، (ئەكسىلئىنقىلابىي ھەرىكەتكە قاتناشقان) دەپ 15 يىل تۈرمىگە ھۆكۈم قىلدى. ھۆكۈمدىن كېيىن، يەركەنت تەرەپتىكى بىر ئەمگەك بىلەن ئۆزگەرتىش لاگېرىغا ئەكەلدى. شۇنىڭدىن كېيىن، مەن بىلەن بىرگە قولغا ئېلىنغان ئوقۇغۇچىلاردىن ھېچقانداق خەۋەر ئالالمىدىم. مېنىڭ (جىنايىتىم) ئوقۇغۇچىلارنىڭ مىللىي مائارىپقا ھەقىقىي ئەھمىيەت بېرىشنى تەلەپ قىلىپ ئېلىپ بارغان نامايىشقا قاتناشقانلىقىم بولدى.

ئەمگەك بىلەن ئۆزگەرتىش لاگېرلىرى ئىچىدە، مەن تۇرغان ئۆزگەرتىش لاگېرى شەرقىي تۈركىستاندىكى 29 ئۆزگەرتىش لاگېرىنىڭ ئەڭ چوڭى بولۇپ، خىتايلار ئۇنى (لوگەي نۇڭچاڭ) دەپ ئاتايدۇ. ئۇنىڭدا 15 مىڭ مەھبۇس بار. ئەمما ھەركۈنى قولغا ئېلىنغان مەھبۇسلارنىڭ سانى كۈندىن-كۈنگە كۆپەيمەكتە.

بۇ ئۆزگەرتىش لاگېرلىرى بىۋاستە ئۈرۈمچى جامائەت خەۋپسىزلىك ئىدارىسى تەرىپىدىن باشقۇرۇلىدۇ. لاگېردىكى مەھبۇسلار ئاساسەن ئۇيغۇرلاردىن تەركىب تاپقان. گۇندىپايلارنىڭ ھەممىسى خىتايلار. ئۇلار سىياسىي مەھبۇسلارنى ئەڭ ئېغىر، ئەڭ پاسكىنا ئىشلارغا سالىدۇ، خالىغانچە ھاقارەتلەپ، ئۇرۇپ-سوقىدۇ!

شەرقىي تۈركىستاندىكى مەھبۇسلار لاگېرى خىتايلارنىڭ ئىنسانلارنى بولۇپمۇ ئۇيغۇرلارنى كاردىن چىقىرىپ تاشلاشتا ئۈنۈملۈك پايدىلىنىدىغان ئورۇنلارنىڭ بىرى! مەن بىلەن 12 ئادەم بىر كامېردا ياتىمىز، بۇ كامېردا يېتىپ-قوپۇشتىن باشقا ھېچقانداق بىر پائالىيەت ئېلىپ بارغىلى بولمايدۇ، تارەت ئىشلىرى ناھايىتى چوڭ بىر مەسىلە، تارەتكە چىقىش ئۈچۈن گۇندىپايلاردىن رۇخسەت ئېلىش كېرەك. ئۇلار ئاسانلىقچە رۇخسەت بەرمەيدۇ، رۇخسەت بەرگەندىمۇ بىرمۇنچە تىل-ھاقارەتلەرنى ياغدۇرۇپ، دۇمبالاپ ئاندىن ئۆزى ھاجەتخانىغا ئاپىرىدۇ. تاماقلىرىمىز ناھايىتى ناچار، ئايلارچە گۆش كۆرمەيمىز. ھەرجەھەتتىكى تارتقۇلۇقلار تۈپەيلىدىن 3 ئادەمدىن بىرسى كېسەل بولۇپ، ئۆلۈپ كېتىش نىسبىتى ناھايىتى يۇقىرى.

ئۇيغۇر مەھبۇسلارنىڭ مۇددىتى توشقاندا ئاسانلىقچە قويۇۋەتمەيدۇ. ئۇلارنى (يېڭى ھايات باشلىغانلار) دېگەن مەۋقە بىلەن لاگېر (زاۋۇت) نىڭ خۇسۇسىي ئىشىغا سالىدۇ. مۇددىتى توشقان ئۇيغۇرلار تۈرمىدىن چىقىش ئۈچۈن قولغا ئېلىنىشتىن بۇرۇنقى جاينىڭ پارتىيە كومىتېتىغا ئۆزىنىڭ ئۆزگەرتىش لاگېرىدا ئۆزگەرتىشنى قوبۇل قىلىپ، تۆۋە قىلغانلىقىنى بىلدۈرۈپ، ئۇلارنىڭ قايتىپ كېلىپ بولىدۇ دېگەن تەستىقىنى ئېلىشى كېرەك. لېكىن، پارتىيە كومىتېتى ئۇيغۇر سىياسىي مەھبۇسلىرىنى تۈرمىدىن قويۇپ بېرىشنى خالىمايدۇ ھەمدە قوبۇل كۆرمەيدۇ. مانا بۇ باھانە بىلەن ئۇيغۇرلارنى ئۇزۇن مۇددەت تۈرمىلەردە تۇتۇپ تۇرىدۇ. مۇددىتى توشقان خىتايلارنى بولسا ئۆز يۇرتىغا - خىتاي ئۆلكىسىگە قايتىشقا رۇخسەت قىلمايدۇ، ئۇلارنى

داۋامى 11 - بەتتە

گېزىتىمىزنىڭ ئىناۋىتىگە تەسىر يەتكۈزىۋاتىدۇ. ئۇلارنىڭ دېيىشىچە، مەزكۇر سانىدىكى شۇ خەۋەرلەر «يوق خەۋەر»، «بولمىغان ۋەقە» ۋە شەرقىي تۈركىستان گېزىتى «توقۇغان خەۋەر» مىش. بىز بۇندىن كەپ سۆزلەرنى تارقاتقۇچىلارغا، ۋەتىنىمىزنىڭ ئىچكى جىددىي سىياسىي ۋەزىيىتىدىن، مۇھاجىرەتتىكى مۇجادىلىدىن، مىللىتىمىزنىڭ ئوي - پىكىرىدىن خەۋەردار بولۇشتا، ئۆزىنىڭ سوبيېكتىپ ئوي - خىيالى بويىچە پىكىر قىلىپ، ئۆزى ئىككىلەنگەن ئەھۋال بىلەن قانائەتلىنىپ قالماستىن، ئومۇمىي ۋەزىيەتنى بايقاپ ئېلىشىنى ئۈمىد قىلىمىز.

خاتا پىكىردە بولغۇچىلارنىڭ پىكىرىنى تۈزىتىپ ئېلىشىغا ياردىمى بولۇدىغانلىقىغا ئىشىنىپ، گېزىتىمىزنىڭ 7 - سانىدا تەرجىمە قىلىپ بەرگەن، شياڭگاڭدا چىقىدىغان «سادا» ناملىق ئايلىق ژورنالىنىڭ 1994 - يىل 11 - ئايلىق سانىدىكى «شىنجاڭنىڭ كۆپلىگەن شەھەرلىرىدە يەنە توپىلاڭ يۈز بەردى» دېگەن ماقالىسىنى ئۆز پېتىچە دىققەتلىرىڭلارغا سۇندۇق.

爭鳴 CHENG MING

新疆多市再現暴亂

九月下旬以來，新疆地區發生了多起動亂、騷亂和叛亂事件，其中以烏魯木齊、伊寧、喀什、克拉瑪依、阿克蘇等市的情況最爲嚴重。十月三日，中央派出以浩家寶爲組長，劉精松、司馬義·艾買提爲副組長，王恩茂爲顧問的工作組，全權處理新疆的動亂。

旅遊公幹 地點適中 (香港)向榮賓館 最佳選擇 安全寧靜 賓至如歸

شەرقىي تۈركىستان مەھبۇسلار لاگېرىدىن كەلگەن خەت

بېشى 10 - بەتتە

ھېچقانداق يەرنىڭ تەستىقىنى ئالماستىنلا شەرقىي تۈركىستاننىڭ ھەرقايسى جايلىرىغا ئورۇنلاشتۇرۇۋەتمەكتە. خىتاي دېگەن ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىنى يۆتكەپ ئەكىلىشكە رۇخسەت قىلىنىدۇ.

خىتاي يېنىدىكى ساقچى ئورگانلىرى ئۆزگەرتىش لاگېرلىرىدا ئىنسان ھەقلىرىگە ئېغىر دەخلى - تەرۇز قىلماقتا. ئۇيغۇر مەھبۇسلارنىڭ كىشىلىك ھوقۇقىنى قوغداش ئىمكانىيىتى، دەردىنى ئاڭلايدىغان يېرى يوق. مەن خەلقئارا ئىنسان ھەقلىرى تەشكىلاتلىرىنىڭ خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ يۇقىرىقى ھەرىكەتلىرىنى توختىتىپ، مەھبۇسلارنىڭ ئىززەت - ھۆرمىتى، جىسمانىي بىخەتەرلىكىنى دەخلى - تەرۇز قىلماسلىق، ئۇلارغا نورمال تۇرمۇشنى ساقلاش ھوقۇقى بېرىش، تاماق قىلىنىش، كىيىنىش، تۇرالغۇ جاي، تۇرمۇش لازىمەتلىرى قاتارلىق ماددىي تۇرمۇش شارائىتىنى ياخشىلاش ۋە سالامەتلىكىنى ئاسراش ھوقۇقىغا ئىگە قىلىش جەھەتتە تەكلىپتە بولۇشىنى ئۈمىد قىلىمەن».

گېزىتىمىز توغرىسىدىكى بەزى قاراشلارغا ئىزاھات

ئاۋۋال شۇنى ئېيتىپ ئۆتۈش لازىمكى، «شەرقىي تۈركىستان گېزىتى»، مەملىكەت ئىچى ۋە سىرتىدا خەلقىمىزنىڭ قىزغىن ھىمايە قىلىشى بىلەن چوڭ ئابرۇيغا ئىگە بولۇپ قالدى. خۇددى خەلقىمىز ئېيتقاندەك: «گېزىت سەھىپىلىرىدە يورۇق كۆرگەن بارلىق ماتېرىياللار، خەۋەرلەر خەلقىنىڭ دىلىدىن، ئارزۇ - ئارمانلىرىدىن چىقىۋاتىدۇ، خەلق ئۇنىڭغا چوڭقۇر تەسىر كۆرسىتىپ، ۋەتەنگە مۇھەببەت، مىللەتكە تەۋەدىرىكە، ھالىغا ئېچىنىش، قايغۇرۇش بىلەن دۈشمەنگە نىسبەتەن نەپرەت غەزەپ ئۇچقۇنلىرىنى پەيدا قىلماقتا، ۋەتىنىنىڭ كېلەچىكىگە ئۈمىد ئۇيغاتماقتا، ئادەملەر گېزىتنى ئىزلەپ يۈرۈۋاتىدۇ....» (XXX مۇجاھىدنىڭ 1995 - يىل 3 - ئاينىڭ 27 - كۈنى گېزىتىمىزگە يازغان خېتىدىن ئۆزگەرتمەي ئېلىندى). ۋاھالەنكى، گېزىتىمىزنىڭ تۈپ مەقسىدى، ئۇلۇغ ۋەتىنىمىز شەرقىي تۈركىستاننىڭ مۇستەقىللىقى بىلەن بارلىق مۇجاھىدلىرىمىز ئۈچۈن خىزمەت قىلىشتىن ئىبارەت. مۇشۇ مەقسەتتە: بىر تەرەپتىن، خىتاي ھۆكۈمرانلىرىنىڭ خەلقىمىزنى ئېكسپىلاتسىيە قىلىش ۋە ئېزىش ئەھۋالىدىن، خەلقىمىزنىڭ نارازىلىقى ۋە قارشىلىقىدىن شۇنىڭدەك كوممۇنىستلارنىڭ قوللانغان سىياسىي ۋە دىكتاتۇرا تەدبىرلىرىدىن سىرتتىكى دۇنيانى خەۋەردار قىلىپ تۇردۇق. يەنە بىر تەرەپتىن، ئەركىن دۇنيانىڭ شەرقىي تۈركىستان داۋاسىغا بولغان ھېسداشلىقى، قوللىشىنى خەلقىمىزگە يەتكۈزۈپ، خەلقىمىزنىڭ مۇستەقىللىق كۆرىشىگە ئىلھام بېرىدىغان، مەدەت بېرىدىغان ماقالە، خەۋەرلەرنى بېرىۋاتىمىز. بۇ گېزىت دۈشمەننىڭ كۈچلەرنىڭ توسۇشىغا قارىماستىن، ھەرخىل يوللار بىلەن شەرقىي تۈركىستانغا، قازاقىستان، قىرغىزىستان ۋە دۇنيانىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىكى ئۇيغۇرلارغا كەڭ تارقالدى.

بىز ھەقىقەتكە تولۇق ھۆرمەت قىلىپ، خاتا، يالغان ۋە ئۇيدۇرما خەۋەرلەرنى گېزىتىمىزدە ئېلان قىلىشتىن قاتتىق ساقلاندۇق. بولۇپمۇ كىشىلەردە گېزىتىمىزدە بېرىلگەن تارىخىي ۋەقەلىكلەر ۋە ھەقلەر، تەرجىمە خەۋەرلەرگە نىسبەتەن خاتا تونۇش پەيدا قىلىپ قويماسلىق ئۈچۈن، باش تارتسا بولمايدىغان مەسئۇلىيەتنى ئۈستىمىزگە ئالدۇق. بىز گېزىتىمىزگە مەسئۇلىيەتسىزلىك قىلىشنى، خەۋەر ئېلان قىلىش ۋە ھەر سان گېزىتنى چىقىرىۋېلىشنىلا كۆزلەپ، ئىجتىمائىي تەسىرى بىلەن كارى بولماسلىقنى يا قىلمايمىز؛ شۇنىڭدەك يېرىم ياتا خەۋەرلەرنى ئاڭلىۋېلىپلا، راس - يالغانلىقىنى بىلمەي تۇرۇپلا يېزىۋېلىش بىلەن كەلمەس خەۋەر قىلىپ يېزىشنىمۇ يا قىلمايمىز؛ يالغان خەۋەر توقۇپ چىقىشقا، ئۆزگەرتىشكە، خاتا خەۋەرلەرنى ئىجاد قىلىشقا تېخىمۇ قارشى تۇرىمىز. خەلقىمىزنىڭ ياخشى پىكىر، تەنقىد، تۈزىتىشلىرىنى سەمىمىيەت بىلەن قوبۇل قىلىمىز ھەمدە ئۆز ئارزۇسى بويىچە ئىسمىنى ئاشكارىلىماي مەخپىي تىلىكىنى قەتئىي ساقلايمىز.

دەرۋەقە، ناھايىتى ئاز بىر قىسىم كىشىلەر گېزىتىمىزنىڭ 7 - سانىدا ئېلان قىلىنغان چوڭ ماۋزۇلۇق خەۋەر «شەرقىي تۈركىستان توغرىسىدا يېڭى يۈزلىنىشلەر» ھەققىدە بەزى خاتا گەپ - سۆزلەرنى تارقىتىپ،

ئەربىستاندا بىر كۈن ئىچىدە 8 ئادەمنىڭ كاللىسى ئېلىندى

(تۈركىيە «ئوتتۇرا شەرق» گېزىتىنىڭ 1995 - يىل 4 - ئاينىڭ 19 - كۈنىدىكى خەۋىرى). يېقىندا سەئۇدى ئەربىستانغا سىرتتىن كېلىپ، زەھەرلىك ھوشسىزلاندۇرغۇچى بۇيۇملارنى ئېلىپ يۈرگەن 8 چەتئەللىكنىڭ كاللىسى قىلىچ بىلەن كېسىپ تاشلاندى.

بۇ 8 ئادەمنىڭ بەشى پاكىستانلىق، قالغان ئۈچىسى ئافغانىستان، يەمەن، چادتىن كەلگەنلەر. ئۇلار ھوشسىزلاندۇرغۇچى بۇيۇملارنى قورساق ئىچىگە يوشۇرۇپ، ئەربىستانغا كەلگەن زەھەرلىك چېكىملىك ئەتكەسچىلىرى.

ئۇيغۇرلار ئاتىسى ئەيسا يۈسۈپ ئالپ تېكىنگە

ۋەتەندىن خىتاپ

سەن بۈيۈك بىر ئىنسان تۇغۇلدىڭ پەقەت،
تۇغۇلدىڭ ئۇيغۇرنىڭ بەختى ئۈچۈنلا.
يىغلىغان ئىدىڭمەن ئانا رەھمىدە،
كۈلمىدىڭ يىغلىدىڭ بىر ئەسىر ئەسلا.

سەن بۈيۈك بىر ئىنسان تىلەيسەن جەننەت،
نەجەننەت، ۋەتەن ئۇۋەراسمۇ؟ ئېيتقىنا!
بىقارار ئاشىقسەن ئاشۇ جەننەتكە،
كۆرەشتىڭ، يىغلىدىڭ شۇنىڭ ئۈچۈنلا.

سەن بۈيۈك بىر ئىنسان سەندە ھەقىقەت،
غەلىبە ھەم سەندە، مەدەتكار ئاللاھ.
ئىنقىلاپ مەشئىلىڭ نۇر چاچتى ئەنە!
زاۋالغا يۈزلەندى رەقىپلەر داغدا.

سەن بۈيۈك بىر ئىنسان ياشايسەن ئەبەت،
بولدى بەس، ياش تۆكمە تاتلىق كۈلگىنا!
چۈنكى بىز ئۈگەندۇق كۆرەش مارشىنى،
ئۈگەتتىڭ سەن پەقەت بارچە ئۇيغۇرغا.

ئەي جۈرئەتلىك ئىنسان سەن ھەقىقى كۆرەشچى پەلۋانسەن، سەن ئۇيغۇرلار ئىنقىلاۋىنىڭ يېتەكچىسەن، سېنىڭ نامىڭنى خەلقىڭ بىر كۈنمۇ ئۇنۇتقىنى يوق.

دۈشمەنلەر نامىڭنى يوقۇتۇش ئۈچۈن چارە - تەدبىر قوللانغىنىرى، خەلقىڭ ئۇنى قوغدىدى ۋە ئىزلىرىڭنى ئۈگەندى.

مەن ئاشۇ خەلقىڭ ئىچىدىكى بىر پەرزەندىڭمەن، سەبىيلىك چېغىمدىلا سېنىڭ نامىڭنى يادلىدىم - ئەيسا يۈسۈپ ئالپ تېكىن، مۇھەممەت ئىمىن بۇغرا، مەسئۇت سابىر قاتارلىق بۈگۈزەل ناملارى ياش چېغىمدىلا ۋۇجۇدۇمغا سىڭىپ كەتكەن ئىدى.

مەن شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئاشۇ ناملارنى توپتوغرا 25 يىل ئۈگەندىم، ياق، مەن ئەمەس! پۈتۈن ئۇيغۇر ياشلىرى ئۈگەندى.

بىز سېنىڭ ئىزىڭ بىلەن ماڭدۇق، سەن ئەجدادلارنىڭ ئىزى بىلەن ماڭدىڭ، شۇنداق ئۇئەجدادلارنىڭ ئىزى، ئۇيغۇرخەلقىنىڭ تەبىئي تەقەززاسى.

ئەي قەدىرلىك ئىنسان، سەن قايغۇرمىغىن، ئەمدى سەن كۆرەش سېپىدە ھەرگىزمۇ يالغۇز ئەمەسسەن. چۈنكى بۇسەپكە بىز قوشۇلدۇق، تۈمەنلىگەن، مىليونلىغان ئەۋلادلىرىڭ قوشۇلدى.

بىز ئويغاندۇق، 35 مىليون ئۇيغۇر تۈركلىرى ئويغاندى!

21 - ئەسىر تۈركلەر ئەسرى! بىز ئاشۇ مۇقەددەس ئەسىر ئۈچۈن يول سېلىۋاتىمىز. دۈشمەنلەر ئۈچۈن، زالىملار ئۈچۈن لەھەت قېزىۋاتىمىز!

ئەي شەرەپلىك ئىنسان، سەن يالغۇزلۇق ھېس قىلمىغىن، ساڭا بىز ھەمرادۇرمىز مەڭگۈگە!

مەن شەرقىي تۈركىستان خەلقى نامىدىن جۈملىدىن ئۇيغۇرخەلقى نامىدىن ساڭا چەكسىز سالام يوللايمەن، سېنىڭ خىزمىتىڭگە تەييار بىز.

قىزىم بىلەن نەۋرەمگە قالدۇرغىدەك بۇيۇم مايكىدىن باشقا ھېچ نەرسەم يوقكەن....

خائىن

مانناپ قاسىم

خائىننىڭ دەستىدىن ئىڭرايدۇ ۋەتەن،
خائىننىڭ دەستىدىن ژىغلايدۇ مىللەت،!
خائىننىڭ دەستىدىن تىترەيدۇ بۈتەن،
خائىنلار ۋەتەنگە ئاپەت ۋە ئىللەت.!

خائىننىڭ بويىندا تۇمارى يوق،
كۆز بىلەن كۆرۈپ بولماس، قول بىلەن تۇتۇپ.
ساتقىسا خائىننىڭ كۆڭلى ھېچ تىنماس،
ئۆزىنى بەرمىگەن دۈشمەنگە تۇتۇپ.

كىم خائىن؟ بىلمەيمىز، يوقتۇر بەلگىسى،
ئالدانغان، ياسىتىلغان بىلمەس ھېچ كىشى.
(مەزگىلسىز ھېچكىمنىڭ كەلمەس ئۆلگىسى)،
ياشىماق، كۈن كۆرمەك ھەركىمنىڭ ئىشى.

بۇدۇنيا خائىنغا «ئىززەت» كۆرۈنۇر،
شان - شۆھرەت، ئابرۇي «لەززەت» كۆرۈنۇر.
مىللەتنىڭ، ۋەتەننىڭ «غەم، تەشۋىشلىرى»،
«پاراغەت» ئالدىدا بەك «سەت» كۆرۈنۇر.

جان تاتلىق، «قىينالماي ياشىماق» كېرەك،
«خاتىرجەم ياخشى يەپ - ئاشىماق» كېرەك.
«پايدىسىز غەملەرنى» تاشلىماق كېرەك،
خائىنغا ياشىماق «گۈزەل» كۆرۈنۇر.

بىر سەپداش ھەپسىدە ياتار قىينىلىپ،
تەنلىرى تاياقتىن كەتكەن يېرىلىپ.
نىمە ئىش؟ ئۇ بىلمەس، خائىن ئۆزىچە -
«ساۋاپ ئىش قىلدىم» دەپ يۈرەر كېرىلىپ.

نادانسەن، قويدىن يۇۋاشسەن خەلقىم،
دىلىڭدا كىرىك يوق «گۇمان» توختىماس.
كىم سېنى ئالداپ، يېتەكلەپ ماڭسا،
ئالدانغان كۆڭلۈڭدە «تۇمان» توختىماس.

ئاگاھ بول مىللىتىم، كەينىڭدە خائىن،
جەڭگىۋار سېپىڭدە، قوينۇڭدا خائىن.
پۈتۈكىنىڭ تىگىدە، ئالدىڭدا خائىن،
«تۇمار» دەپ ئېسىلغان بوينۇڭدا خائىن.

«سىياسەت»، «قانۇن» دىن پەتىۋا تېپىپ،
تۇتاشقان ئوتلارغا سالقىن سۇ سېپىپ،
ۋۇسلانغان قەددىڭنىڭ بېلىگە تېپىپ،
ئالامان، توپلارنى ھۈركۈتكەن خائىن.

شارائىتنىڭ كەينىدە مەس بولۇپ كېتىپ،
قىرىق يىل بەخرامان ئۇخلاپ يېتىپ.
چۈش كۆرۈپ، ئۈندەرەپ، ئويغىنىپ،
دوستلارنى «دۈشمەن» دەپ كۈشكۈرتكەن خائىن.

ۋىژدانىنى مەنسەپكە، ئابرۇيغا سېتىپ،
جاللاتنىڭ ئالدىدا تىزلىنىپ يېتىپ،
ھەق ۋە ناھەقنى قوشۇپ ۋە چېيتىپ،
ئاغزىدا سېۋۇستوك ئۇشقۇرتقان خائىن.

ئېلىڭنىڭ قوينىغا تويمىغان خائىن،
«ژىغلىشىپ چېلىشقا تويمىغان» خائىن،
«ئاتتىن چۈشسىمۇ ئۈزەڭگىدە تۇرۇپ»،
«ئۈگەنگەن ئادەت»نى قويمىغان خائىن.

ساقىسەن كەلتۈرگىن پىيالەڭنى تېز،
خائىنلار زاۋالغا قۇي، ئىچەي شاراپ.
ۋەتەننىڭ دەردىگە كىم بېرۇرجاۋاپ؟
خائىنلار دەستىدىن مىللىتىم خاراپ.

گېزىت باشلىقى: ئارسلان ئالپ تېكىن
باش مۇھەررىر: شاخەلىل بوزقۇرت
گېزىتىنىڭ تۈركىيە ئىستانبولدىكى
ئادرېسى:

Gazete Sahibi
ARSLAN ALPTEKİN
Genel Yayın Koordinatörü
Ş. HALİL BOZKURT
Gazete Adresi:

Ataköy 4. Kısım T.O. Blok No. 89/5
İSTANBUL - TURKEY Tel. : (0212) 559 83 21

ئىزاھات: گېزىتىمىزدە ئېلان قىلىنغان ماقالىلارنىڭ مەسئۇلىيىتى ئاپتورلار ئۈستىدە، تەھرىراتتىن ماقالىلار قايتۇرۇلمايدۇ ۋە جاۋاپ بېرىلمەيدۇ.

Yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Gönderilen yazılar yayınlansın veya yayınlanmasın iade edilmez. İsim zikredilmeden iktibas edilemez